TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KARİYER UYUM DÜZEYİNİN BAĞLANMA STİLLERİ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Eser YAYVAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KARİYER UYUM DÜZEYİNİN BAĞLANMA STİLLERİ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Eser YAYVAN

Danışman: Doç. Dr. Oğuzdan KIRDÖK
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Suat KILIÇARSLAN
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Fatoş BULUT ATEŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2019

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimler Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK
(Danışman)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Fatoş BULUT ATEŞ

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Suat KILIÇARSLAN

ONAY

Yukardaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…/…/2019

Prof. Dr. Serap ÇABUK
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uyun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

Bildirir, aksi durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. …./…../2019

Eser YAYVAN

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KARİYER UYUMU DÜZEYLERİNİN BAĞLANMASI STİLLERİ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Eser YAYVAN

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK
Ağustos 2019, 59 sayfa

Bu araştırma, lise öğrencilerinin kariyer uyumu düzeyleri ile bağlanma stillerinin ilişkisinin incelenmesinin amaçlandığı ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırma grubu , Adana ili merkez ilçelerinde yer alan toplam 4 lisede 9.,10.,11. ve 12. sınıfa devam etmekte olan 362 kız, 220 erkek olmak üzere toplam 582 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ranjı 14 ile 19 yaş aralığındadır. Araştırmada ergenlik çağındaki öğrencilerin kariyer uyumuna ilişkin veriler 'Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği', bağlanma stillerine ilişkin veriler 'İlişki Ölçekleri Anketi' ve kişisel bilgilere ilişkin veriler ise araştırmacı tarafından hazırlanan 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılarak elde edilmiştir.

Araştırmanın verilerinin analizinde Pearson korelasyon katsayısı, t testi, varyans analizi ve standart çoklu regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre kariyer uyum yetenekleri ile güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanma arasında anlamlı ilişki görülürken kayıtsız bağlanma ile ilişki olmadığı görülmüştür. Çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde bağlanma ölçeği alt boyutlarının kariyer uyum yeteneğinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Lise öğrencilerinin kariyer uyum yeteneklerinin tek yordayıcısı güvenli bağlanmadır. Diğer değişkenler anlamlı şekilde yordamamıştır.

Kız lise öğrencilerinde güvenli bağlanma ile kariyer uyum yeteneği arasında orta düzeyde, kayıtsız bağlanma ile düşük düzeyde pozitif yönde ilişki bulunmuş iken saplantılı bağlanma sile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Kız lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ile korkulu bağlanma arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Kız lise öğrencilerinin kariyer uyumu yeteneklerinin en önemli yordayıcısı yine güvenli bağlanma iken, ikinci önemli yordayıcısı saplantılı bağlanmadır.

Korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma stilleri kız öğrencilerin kariyer uyum yeteneklerinin yordayıcısı değildir.

Erkek lise öğrencilerinde güvenli bağlanma ile kariyer uyum yetenekleri arasında düşük düzeyde pozitif yönde, korkulu bağlanma ile düşük düzeyde negatif yönde ilişki bulunmuştur. Saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma ile kariyer uyum yetenekleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Erkek lise öğrencilerinin kariyer uyum yeteneklerinin tek yordayıcısı güvenli bağlanma iken diğer boyutlar alt boyutlar anlamlı yordayıcısı değildir.

Anahtar Kelimeler: Kariyer uyumu, bağlanma stilleri, lise öğrencileri.

ABSTRACT

RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT STYLES AND CAREER ADAPTABILITY OF HIGH SCHOOL STUDENTS

Eser YAYVAN

Master Thesis, Department of Education Science
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Oğuzhan KIRDÖK
August 2019, 59 pages

This descriptive correlational research was conducted of this study is to investigate the relationship between attachment styles and career adatability in high school students. The research was conducted in 4 high schools in the province of Adana and its central districts. The participants were 582 students (362 females and 220 males; and range = 14 to 19) who were ninth, tenth, eleventh and twelfth graders.This research aims to çollect data related to adolescents career adaptability "Career Adapt-Abilities Scale", attachment style "Relationship Scales Questionnaire" and finally "Personel İnformation Form" development by researcher to elicit personal of participants were conducted.

Data were analyzed busing Pearson's Product Moment Correlation coefficients, t test, varyans analysis and multiple regression analysis. The result of this research, while there was a significant relationship between career adaptation skills and secure, fearful and obsessive attachment, there was no relationship with indifferent attachment. When the results of multiple regression analysis are examined, it is seen that the attachment scale subscales are a significant predictor of career adaptability. The only predictor pf high school students career adaptability is secure attachment.

In female high school students, there was a moderate positive relationship between secure attachment and career adaptation ability, while a low positive correlation was found between indifferent attachment and a low negative correlation to sile attachment. There was no significant relationship between female high school students' career adaptation abilities and fearful attachment. While the most important predictor of female high school students' career adjustment skills is secure attachment, the second important

predictor is obsessive attachment. Fearful attachment and indifferent attachment styles are not predictors of female adaptation skills.

There was a low positive correlation between secure attachment and career adaptation ability in male high school students, and a low negative correlation with fearful attachment. There was no significant relationship between obsessive attachment and unregistered attachment and career adjustment skills. While the only predictor of male high school students' career adjustment abilities was secure attachment, the other dimensions were not significant predictors of the sub-dimensions.

Keywords: Career adaptability, attachment styles, high school students

ÖN SÖZ

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin kariyer uyum düzeyinin bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesidir.

Öncelikle bu yüksek lisans çalışmasına başlamama vesile ve destek olan, beni bu konuda yüreklendirip, yönlendiren Sayın Prof. Dr. Turan AKBAŞ'a teşekkür ederim.

Çalışma sürecimde benden hiçbir emek, enerji ve zamanını esirgemeyen, destek olan, sabırla beni yönlendirip yapıcı eleştirilerini sunan ve beraber çalıştığım için kendimi güvende hissettiğim tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK'e minnettarım. Her şey için kalpten teşekkür ederim.

Tez jürimde yer alıp beni onurlandıran ve yalnız hissettirmeyen, çalışmamda verdikleri geri bildirimlerle önemli katkıları olan kıymetli arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Fatoş BULUT ATEŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Suat KILIÇARSLAN' a çok teşekkür ederim.

Araştırma sürecimde yaşadığım sancılı günlerde beni sürekli desteklemeye çalışan ve sabreden eşim Meryem YAYVAN'a çok teşekkür ediyorum.

Son olarak aynı dönemde çalışmalarımızı yürüttüğümüz İlknur Sezin Sezer ABACI, Semanur KAYADİBİ ve Fatime AYDİN'a da sağladıkları motivasyon ve birlik hissi için çok teşekkür ederim.

Eser YAYVAN

Adana/2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
ÖN SÖZ ..... **viii**
KISALTMALAR ..... **xi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xii**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xiii**
EKLER LİSTESİ ..... **xiv**

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Problem 1
1.2. Araştırmanın Amacı 6
1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi 6
1.4. Sayıltılar 8
1.5. Sınırlılıklar 8
1.6. Tanımlar 9

BÖLÜM II
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kariyer Uyumu İle İlgili Kuramsal Çerçeve 10
2.2. Kariyer Uyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar 13
2.2.1. Kariyer Uyumu İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar 14
2.2.2. Kariyer Uyumu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar 15
2.3. Bağlanma Stilleri ile İlgili Kuramsal Çerçeve 17
2.3.1. Dörtlü Bağlanma Modeli: 20
2.4. Bağlanma Stilleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar 23
2.4.1. Bağlanma Stilleri İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar 24
2.4.2. Bağlanma Stilleriyle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar 25

BÖLÜM III
YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli ve Deseni 28
3.2. Araştırma Grubu (Evren ve Örneklem) 28
3.4. Veri Toplama Araçları 30
3.4.1. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) 30
3.4.2. Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği (KUYÖ) 31

BÖLÜM IV
BULGULAR **33**

BÖLÜM V
TARTIŞMA VE YORUM **38**

BÖLÜM VI
SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar 45
6.2. Öneriler 46
6.2.1. Araştırmalara Yönelik Öneriler 46
6.2.2. Uygulamalara Yönelik Öneriler 46

KAYNAKÇA 48
EKLER 58
ÖZGEÇMİŞ 60

KISALTMALAR

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

KUYÖ: Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği

KYK: Kariyer Yapılandırma Kuramı

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Kariyer Uyum Boyutları ve Bu Boyutlarla İlgili Gelişimsel Görevler.....13
Tablo 2. Araştırma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyet, Yaş, Devam Ettikleri Okul ve Sınıf Düzeyi Yüzdelik Değerleri.....28
Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri ve Bağlanma Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler 32
Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri ve Bağlanma Puanları Arasındaki İlişki.....33
Tablo 5. Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Toplam Puanlarının Bağlanma Alt Boyutları Tarafından Yordanmasına İlişki Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları 33
Tablo 6. Kız Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri ve Bağlanma Puanlar Arasındaki İlişki.....34
Tablo 7. Kız Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Toplam Puanlarının Bağlanma Alt Boyutları Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları 35
Tablo 8. Erkek Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri ve Bağlanma Puanları Arasındaki İlişki.....35
Tablo 9. Erkek Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Toplam Puanlarının Alt Boyutları Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları 36

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli……...21

EKLER LİSTESİ

Sayfa

Ek 1. Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği……56
Ek 2. İlişki Ölçekleri Anketi……...57

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi ve gerekçesi, sayıltıları, sınırlılığı ve tanımları yer almaktadır.

1.1. Problem

Hayatımızdaki önemli doyum ve güç kaynaklarımızdan birisi olan kariyerimiz bize yaşam boyu eşlik etmektedir ve kariyerin bireye psiko-sosyal açıdan tatmin edici yönü vardır. Kariyer sürecinde ilerleme kaydeden bireyler, ilerlediği basamakta farklı bir ihtiyacının karşılandığını görmekte ve böylelikle takdir ve mutluluk duyguları hissetmektedir (Uğur, 2008). Kariyeri sadece yapılan iş olarak ele almanın eksik bir tanım olduğu kabul edilmekte, kariyerin hayat boyu gelişmeye devam eden sadece şuan ki işi veya mesleği içermeyen, meslek öncesi veya sonrası kişinin meslekle bütünleşmesini sağlayan ve üstlenilen diğer aile, toplum ve boş zaman rollerini de içeren çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu ifade edilmektedir (Herr ve Crammer, 1996). Savickas (2008) kariyer kavramını anlatırken, bunların yanı sıra, bütün bu roller gerçekleştirilirken, bireyin kendine özgü gelişimi ve uyumu olarak da ifade etmektedir. Kariyer, bireyin çocukluk döneminden itibaren yaşamının sonuna kadar devam eden bir süreçtir (Ginzberg, 1984; Super 1990).

İnsanlar yaşamlarını sürdürürken çalışma yaşamına uyum sağlarlar ve kullandıkları yaşam temalarının etkisiyle kariyer davranışlarının anlamı gelişmeye başlar. Kariyer, bireyin çalışma yaşamındaki örüntülerini yaşam teması içinde dokuyarak, geçmişteki anılarına, şu andaki yaşantılarına ve gelecekteki umutlarına kişisel bir anlam vermesini etkilemektedir.

Meslek her bireyin en önemli yaşam rolüdür (Yeşilyaprak, 2011). Mesleki yaşam, özellikle çağımızın yaşam koşulları ve dünyaya bakış açıları da göz önünde bulundurulduğunda, eğitim seviyesinin ve eğitimin önemi ile ilgili farkındalıkların artmasıyla oldukça önemli hale gelmiştir. Zamanının büyük bir bölümünü iş yaşamında geçiren kişi için sürdürdüğü meslek alanı ve yaptığı iş; yaşamdan aldığı doyumunu ve beklentilerini, aile ve sosyal ilişkilerini ve benlik algısı gibi alanları etkiler. Bu etkenler bireyin tüm biyolojik – psikolojik – sosyolojik alanlarda sağlıklı bir yaşam sürebilmesi için önemlidir (Rottinghaus, Day ve Borgen, 2005).

Ergenlik dönemi, belirgin ve hızlı bir şekilde psikolojik, fizyolojik ve sosyal gelişimin olduğu yetişkinliğe geçiş sürecidir (Polvan, 2000). Bu dönemde bireyin vücudunda salgılanan hormonların etkisiyle bazı fiziksel ve psikolojik değişim ve gelişimler yaşanmaktadır. Bu değişimlerin sonucunda birey çocukluk döneminden çıkıp yetişkinlik dönemine geçmektedir. Ancak bu kimlik değişikliği beraberinde kazanılması gereken birçok sorumluluk ve problemi de beraberinde getirmektedir (Selçuk, 2009). Kimliğini oluşturma sürecindeki ergen birey karşı cinse duyulan ilgi, benlik imajı gibi birçok sorunun yanında meslek seçimi gibi bir sorunla da karşı karşıya gelir. Ergen bireyler 16-17 yaşlarına doğru yaşları ve eğitim gördükleri sınıfları dolayısıyla gelecekleri ile ilgili önemli kararlar ile yüz yüze gelirler (Kulaksızoğlu, 2012). Bireyin kişisel gelişimini, sosyal uyumunu ve gelecek konforunu geliştirmeye yardımcı olan kariyer planlama ergenlik çağındaki bireyler için temel gelişim görevlerinden birisidir (Super, 1990).

Super (1980) insanların kariyer gelişimi basamaklarında ilerlerken bir basamaktan diğerine geçişlerini kariyer geçişi kavramı ile açıklamaktadır. Kariyer geçişi birbirini takip eden kariyer durumlarıdır. Ergenlik dönemindeki kariyer geçiş süreçlerinde önemli olan bir kavram okuldan işe geçiş kavramıdır. Bu kavram 15-24 yaş aralığında yaşanan eğitim hayatından iş hayatına geçişi vurgulamaktadır. Bu dönem ergenlik çağındaki bireylerin yetişkinliğe adım atarken aynı zamanda okul yaşamından iş yaşamına geçiş yaptığı dönemdir. Savickas (1999) bu geçiş sürecinde gençlerin toplum içerisinde edindikleri sosyal rollere ve sorumluluk alanlarına uyum sağlamaya çalışmakta olduğunu ve gençlerin bu yeni durumlara uyum sağlama süreçlerini kariyer uyumu kavramı ile açıklamaktadır. Ergenlerin gelecek için kariyer hazırlıkları ve kariyer gelişiminde, kariyer uyumunun oldukça önemli bir yeri olduğunu ifade etmektedir (Savickas, 1997).

Bu bağlamda bireyin verimli bir yaşam sürebilmesi için önemli bir destek olan kariyer hayatının olumlu yönde ilerleyebilmesi için kişinin kariyer uyumu yeteneklerinin önemi öne çıkmaktadır.

Kariyer uyumu kavramı, bireyin gelecek ile ilgili çıkarımlarda bulunabilmesi ve karşılaşabileceği engellerle etkin bir şekilde başa çıkabilecek beceri geliştirmesidir. Kariyer uyumu, bireyin kariyer alanında öngörülen görevlerini yerine getirmesinde, mesleki geçişlerde ve karşılaştığı mesleki zorluklarıyla başa çıkabilmesi için gerekli görülen, bireylerin kaynaklarını ifade eden psikososyal bir yapıdır (Savickas, 1997). Bireyler, karşılaştıkları bu engelleri ne derece doğru tahmin edebilir ve bu engellere karşı

ne kadar etkin çözümler geliştirebilirse, kariyerinde o seviyede kolay uyum gösterebilirler.

Yapılan araştırmalarda kariyer uyum yetenekleri düzeyi yüksek olan ergenlik çağındaki bireylerin, kariyer hayatları boyunca karşılaşacakları gelişim ve meslek görevlerini ve mesleki geçişlerini yönetebilmede daha başarılı olacakları belirtilmiştir (Creed ve ark.,2003; Patton ve Creed, 2007; Savickas, 1997). Bu tür yeteneklere sahip olan kişiler açısından bu özellikler iş değiştirmelerinde ya da eğitim hayatını sonlandırıp sektöre geçişte oldukça yarar sağlamaktadır (Yeşiltaş vd., 2014). Kariyer uyum yeteneği kavramı bilişsel ve duygusal olarak bireylerin özel ve mesleki hayatlarında başarıyı yakalamalarında büyük öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Savickas (2005) tarafından ortaya konulan Kariyer Yapılandırma Kuramı'nda yaşam temalarının iş ortamında kişiliğin ifade edilmesine rehberlik ettiği ancak bu ifade süreci kariyer uyumu tarafından yönetildiği belirtilmektedir. Savickas (2005) Kariyer Yapılandırma Kuramı'da kariyer uyumunu geliştiren ve sürdüren faktörlerin; bireyin geleceği hakkında endişelenmeyi kastettiği *ilgili olma* kavramı, geleceği hakkındaki kişisel denetimi artırmak anlamına gelen *kontrol* kavramı, gelecekteki senaryoları araştırmak ve olası durumları düşünmek anlamına gelen *merak* kavramı ve gelecek için belirlenen kariyer planlarının, umutlarının peşine düşme konusunda kişinin kendine *güven* kavramlarının, gelişimsel ve dinamiksel açıdan bakıldığında kişinin aile içinde gerçekleştirdiği yaşam rolleri ve yaşam temaları ile doğrudan ilişkili olduğu ifade etmiştir.

Kariyer uyumunun ilişkili olduğu değişkenleri tespit etmek için alanyazın incelendiğinde; yapılan araştırmalara göre, kariyer uyumunun; akademik başarı (Negru-Subtirica ve Pop, 2016; Zachker, 2014), özsaygı ve proaktif kişilik (Cai ve ark.,2015; Öncel, 2014; Tolentino ve ark., 2014), sosyal destek (Wang ve Fu, 2015;Hirschi, 2009), duygusal zeka (Coetzee, M. ve Harry, H., 2014), öğrenme (Brown ve ark., 2012), amaç yönelimi ve kariyer iyimserliği (Tolentino ve ark., 2014), sosyal uyum (İngusci ve ark., 2016), iş doyumu (Fiori ve ark., 2014), umut ve yaşam doyumu (Santilli ve ark., 2014), kontrol duygusu (Duffy, 2010), iş iradesi ve iyi oluş (Büyükgöze-Kavas ve ark., 2015) öznel iyi oluş (Konstam ve ark., 2015; Celen-Demirtaş ve ark., 2014), gelecek yönelimi (Ginerva ve ark., 2016) ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Kariyer uyumu düzeyiyle ilişkili olduğuna yönelik bir araştırmaya rastlanmamakla beraber kariyer uyumuyla ilişkili olabileceği düşünülen bir başka kavram da bağlanma stilleridir. Çünkü bağlanma stillerinin kariyer konularını yordadığını

gösteren araştırmaların olması, örneğin bağlanma stilleri ile duygusal zeka arasındaki ilişkinin incelendiği çeşitli araştırmalarda (Görünmez, 2006;Kafetsios, 2004; Kim, 2005; Peck, 2003; Zimmerman,1999) duygusal zeka ile güvenli bağlanma arasında pozitif ilişkilerin olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda Aslan (2015)'ın kariyer memnuniyeti ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında kariyer memnuniyeti ile güvenli bağlanma arasında anlamlı düzeyde korelasyon bulunmuştur. Yine Sulu'nun (2018) sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ile mesleki doyumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında bağlanma stilleri ile mesleki doyum arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bu çalışmalar ve daha önce bahsedilen kariyer uyumunu etkileyen etmenlerin bağlanma stilleri ile ilişkisinin olması sebebiyle yaşamın ilk yıllarında bebeğin bakım vereni ile kurduğu ilişki sırasında gelişen bağlanma stillerinin kişiliğine etkisinin kariyer uyum yetenekleri geliştirmesi ile yakından ilişkili olabileceği ve bu bağlanma stillerinin kariyer uyumuna etkisini incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür.

Bowlby (1969,1980)'nin bağlanma kuramı, bebeğin hayatının ilk yıllarında bakımvereni ile kurulan ve geliştirilen ilişkiye dayanmaktadır. Bu kuram aynı zamanda bireyler için önemli olan diğer insanlarla güçlü duygusal bağlar kurma yönelimini de açıklamaya çalışmıştır. Çocuk, bakımvereni ile etkileşimine göre, zihninde kendine ve diğer insanlara ait değerlendirmeler ve yargılar barındıran içsel modeller geliştirmektedir. O süreçte oluşturulan bu modeller göre bağlanmaya yönelik davranışlar sınıflandırılmaya çalışılmıştır.

Bu doğrultuda, Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978), anneler ve bebeklerini bir arada davranışlarını gözlemlemiş ve bu davranışları derecelendirme yoluyla tanımlamaya çalışmışlardır. Bazı diğer araştırmacıların davranışları sınıflandırma çalışmalarından da benzer sonuçlar elde edilerek, bağlanma tarzları güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan olarak sınıflandırılmıştır (Eagland ve Farber, 1984; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Cassidy ve Berlin 1997).

Bebeklik döneminde oluşan zihinsel modellerin fazla bir değişime uğramadan yetişkinlik döneminde de sürdürüldüğü varsayımından (Bowlby, 1977) hareketle ergen yetişkinlerin bağlanma stillerini inceleyen araştırmalar olmuştur (Hazan ve Shaver, 1987; Collins ve Read, 1990). Sonuçlar, bebeklikteki bağlanma stillerinin yetişkinlik için de geçerli olabileceğini göstermiştir.

Bowlby (1973, 1979) bağlanmayı ilişki kurduğumuz kişinin yanımızda olmasını isteme ve o kişi yanımızda olduğunu bildiğimizde bireyin kendisini güvende hissetmesi şeklinde tanımlamaktadır. Hazan ve Shaver (1987) yaptıkları çalışmalarda romantik

ilişkilerde güvenli, kaygılı - kararsız ve kaçınan olmak üzere üç; Bartholomew ve Horowitz (1991) ise güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört bağlanma türü olduğundan bahsetmektedir, bu araştırmada bu dört bağlanma stilleri ele alınmıştır.

Çalışmanın lise öğrencileri ile yapılması, bağlanma konusunun lise dönemindeki ergenler üzerindeki etkisinin de üzerinde durulmasını gerektirmektedir. Ergenlerin anne babaları ile ilişkilerinde bazı bağlanma ihtiyaçlarını karşılamayı sürdürdüklerini ve ebeveynlere güvenli bağlanmanın genç erişkinliğe kadar bireylerin iyi oluş düzeyini etkilediği görülmüştür (Nickerson ve Magle, 2005; Larson ve ark., 1996).

Laible (2007) ergenlik çağındaki bireylerle yürüttüğü ebeveynler ve arkadaşlara bağlanma ile sosyal ve duygusal beceriler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucuna göre; ebeveyne ve arkadaşlara güvenli bağlanma ile sosyal ve duygusal beceriler arasında olumlu bir ilişki vardır. Bağlanma stili olarak güvenli bağlanan bireyler diğer bağlanma stillerine sahip bireylere göre, risk ve tehdit içeren durumlarda daha iyimserdirler ve yardıma ihtiyacı olduklarında yardım almak için daha aktif bir şekilde çabalar ve zorluklarla başetmek için nispeten daha işlevsel başa çıkma stratejileri ortaya koyarlar (Kobak ve ark., 1993)

Aynı zamanda lise dönemindeki güvenli bağlanan ergenler korkulu, saplantılı ya da kayıtsız bağlanma stillerine sahip ergenlere göre yaşamlarının kendi kontrolleri altında olduğu bilincindedirler. Stres etkeni durumlara karşı direnç gösterir ve herhangi bir kriz anında aile üyeleri ya da arkadaşları ile irtibat kurmaya ve yardım almaya çalışırlar (Bartholomew,1991). Kobak ve Sceery (1988) üniversite öğrencilerinin ilişki örüntülerinde, bağlanma stillerinin kaygı, negatif duygular ve ilişkilerini nasıl etkilediğini incelemişler ve duygularını kontrol etme konusunda bağlanma stillerinin farklı tutum sergilediğini tespit etmişlerdir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler düşük gerilim ve yüksek sosyal destek bildirirken, kaçınan bağlanma stili geliştiren bireyler yalnızlık, uzak ilişkiler ve düşük seviyede aile desteği belirtmişlerdir (Kobak ve Sceery, 1988).

Bu araştırmanın amacı yaşamın ilk yıllarında bebek ile bakımvereni arasındaki ilişkilerin kişiye kazandırdığı özelliklerin kariyer uyumu sürecinde nasıl bir etkisi olduğunu ve kariyer uyum yetenekleri düzeyini nasıl etkilediğini incelemektir. Araştırma bulguları sonucunda hangi bağlanma stillerinin etkisinin fazla olduğu tespit edilerek, bebeklik dönemindeki ebeveyn tutumlarına dikkat çekilmesi ve rehberlik edilmesi konusunda fayda sağlayacak aynı zamanda lise öğrencilerinin kariyer uyumu gelişimi süreçlerinde etkili yöntemler bulunmasına rehberlik edecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı lise öğrencilerinin kariyer uyumu düzeylerinin bağlanma stilleriyle ilişkisini ortaya koymaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranacaktır.

1. Lise öğrencilerinin kariyer uyumu toplam puanları ile bağlanma stilleri alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri alt boyutları öğrencilerin kariyer uyumu toplam puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
3. Lisede öğrenim gören kız öğrencilerin kariyer uyumu toplam puanları ile bağlanma stilleri alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Lisede öğrenim gören kız öğrencilerin bağlanma stilleri alt boyutları öğrencilerin kariyer uyumu toplam puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
5. Lisede öğrenim gören erkek öğrencilerin kariyer uyumu toplam puanları ile bağlanma stilleri alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Lisede öğrenim gören erkek öğrencilerin bağlanma stilleri alt boyutları öğrencilerin kariyer uyumu toplam puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Çalışan bireyler kariyer sürecini çoğunlukla merdiven basamaklarından yukarı çıkma olarak görürler. Hâlbuki kariyer sürecini merdiven çıkmaktan daha ziyade bir kayaya tırmanmaya benzetmek daha doğru olur. Hedefe ulaşabilmek için bazen yukarı doğru çıkılmalı, bazen ayağımızı daha sağlam basabileceğimiz bir çıkıntıya atabilmek için yana doğru hareket edilmeli, bazen güvenlik için aşağı doğru iniş yapmalı, sonra tekrar yana ve yukarıya tırmanılmalıdır (Bayraktaroğlu, 2011).

Bu zorlu kariyer süreci, bireyin kimliğini, toplumdaki yerini ve statüsünü oluşturmasına yardımcı olur. Kariyer konusunda temel nokta insandır. İnsan, iş hayatına girdiği dönemden itibaren temel gereksinimlerini karşılamak, bazı beklenti ve isteklerini yerine getirmek, gelecek ile ilgili plan yaparak örgüt kademelerinde yükselmek, mesleğinde ilerlemek ve başarılı olmak ister (Ayan, 2011).

Kariyer uyum yeteneği, bireyler için son derece önemli bir süreç olan çalışma yaşamındaki psikolojinin temelini oluşturmaktadır (Zacher, 2014). Kariyer uyumu, mezun öğrencilerin nitelik problemlerinin ortadan kaldırılması ve yapılan işin kalitesinde

artma olmasına katkı sağlaması, iş bulamayan bireylerin iş arama stratejilerini değiştirmesi gibi birçok kariyer konusuna etki etmektedir. Ayrıca, kariyer uyumu, eğitim alarak geliştirilebilecek psikolojik bir durum olduğu düşünülmektedir. Mesleki olarak sürekli eğitim almak kariyer uyumuna destek verir (Yeşiltaş vd., 2014). Kariyer uyum yeteneği gelişmiş olan bireyler sektörler arası geçişlere ya da iş değişikliklerine daha rahat uyum sağlayabilirlerken görevlerini de başarılı bir şekilde gerçekleştirip, kaliteli işler ortaya koyabilmektedirler (Tolentino vd., 2014). Kariyer uyum yetenekleri bireylerin yeni iş bularak tekrar iş sahibi olmalarında etkili olan bireysel yeteneklerdendir (Koen vd., 2017). Farklı bir tanımla uyum yeteneği bireyin iş bulma, farklı işler arasında geçiş yapma ve tekrar iş bulabilme özelliğine sahip olmasıdır denebilir (Maggiori vd., 2013).

Kariyer uyum düzeyi birçok çevresel ve kişisel değişkenlerle ilişkilidir. Örneğin bireyin öz- yeterlilik düzeyinin yüksek olması kariyer uyum yeteneğini artırmaktadır (Creed ve ark., 2007; Hirschi, 2009). Öz-yeterlik, bireyin performans seviyesini belirleyen, kendisi hakkındaki beklenti ve inançları olarak açıklanmaktadır. Bu inanç ve beklentiler, bireyin karşılaştığı zor durumlarla baş edebilmesi için göstereceği gayreti ve bu gayretin devamlılığını belirler (Bandura, 1977). Kariyer uyum süreci gelişiminde yoğun stres yaşayan ergenler, sosyal destek ihtiyacı duyarlar. Bireyin ilişkilerinden ve sosyal çevresinden destek alabilmesi, özellikle eğitim ve kariyer gelişimi sürecinde karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmede uyum becerilerine olumlu destek oluşturmaktadır (Kenny ve Bledsoe, 2005).

Lise öğrencilerinde kariyer uyumunu etkileyen etmenler ile ilgili yapılan araştırmalara baktığımızda; algılanan sosyal destek, öz-yeterlik ve iyimserlik değişkenleri kariyer uyumunu doğrudan ve istatiksel olarak etkilemektedir (Özdemir, 2016).

Yukarıda görülen kariyer uyumunu etkileyen etmenler ile kişinin bebeklik döneminde bakımvereni ile kurduğu ilişkide kazandığı bağlanma stilinin özelliklerinin birbiriyle yakından ilişkili olabileceği görülmektedir. Böylelikle ergenlerin kariyer uyumunu artırmak için, geliştirmeye ihtiyacı olduğu düşünülen yönlerin tespit edilmesi ve müdahale etme şansı artacaktır.

21.yy.'da yaşanan sosyal, teknolojik, ekonomik ve ahlaki değişim ve gelişimler kişilerin kariyer hayatında birden fazla iş ile meşgul olabilme, kendilerini yenileyebilme ve hızla değişen koşullara uyum sağlayabilme becerilerine sahip olmalarını mecbur kılmaktadır. Lise yılları ilk mesleki tercihlerin yapılması ve okuldan işe ya da yükseköğrenime geçiş gibi önemli basamakları içermesi bakımından hassasiyet gösterilmesi gereken bir dönemdir. Bu sebeple bu dönemde ergenlerin yaşamlarında

sürekli olarak ihtiyaç duyacakları kariyer uyum becerilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmayla kariyer uyum yeteneklerini etkileyen değişenlerin belirlenmesi ve incelenmesi kariyer danışmanlığı ve mesleki rehberlik çalışmalarının biçimlendirilmesinde katkı sağlayacaktır.

Kariyer uyumunun yordayıcılarına dair bazı araştırma bulgularına rastlanmıştır, fakat kariyer uyumu ile bağlanma stillerinin ilişkisini araştıran bir çalışmaya yurt içinde ya da yurtdışı alan yazında rastlanmamıştır. Bu yaptığımız araştırma ile kariyer uyumu yetenekleri ve bağlanma stilleri arasında ne tür ilişki olduğunu görmek amaçlanmıştır. Bu sayede elde edilen bulgular ile ebeveynlere yönelik çocuklarının kariyer uyumu yeteneklerini geliştiren tutumlar konusunda yeni önerilere ulaşmak da mümkün olabilecektir.

Çalışmanın Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda çalışan okul psikolojik danışmanları veya kariyer psikolojik danışmanları tarafından öğrencilere yönelik yapılacak çalışmaların programlanması ve izlenecek yol hakkında fikir vermesi açısından olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sayıltılar

1. Araştırmada kullanılan İlişki Ölçekleri Anketi ve Kariyer Uyum Yetenekleri Envanteri'nin lise öğrencileri tarafından içten bir şekilde yanıtlandığı varsayılmaktadır.
2. Örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma sonuçları lise öğrencilerinden oluşan grupla sınırlıdır.
2. Araştırmada kariyer uyumu düzeyi Kariyer Uyum Yetenekleri Envanteri'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Araştırmada bağlanma stillerine ilişkin ölçüm İlişki Ölçekleri Anketi'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
4. Araştırma Türk kültürünün özellikleriyle sınırlıdır.
5. Ergenlik döneminde ki bireylerden oluşan gruplarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada kullanılmış olan kariyer uyumu ve bağlanma stilleri değişkenlerine ait tanımlar aşağıda verilmiştir.

Kariyer uyumu: Kariyer uyumu, bireyin gelecek ile ilgili tahminlerde bulunabilme ve karşılaşabileceği engellerle etkin bir şekilde başa çıkabilme becerisidir. (Savickas,1997).

Bağlanma: Bağlanma insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlardır (Bowlby, 1980).

Bağlanma Stili: Bağlanma stili bireyin kendisini ve diğer insanları nasıl gördüğünü açıklayan sosyal etkileşim durumudur (Bartholomew, 1990)

Güvenli Bağlanma Stili: Olumlu benlik ve olumlu başkaları modellerinin bileşimini içermektedir. Güvenli bağlanan kişiler diğer insanlarla hem rahatlıkla yakınlık kurabilir hem de özerk olmayı başarabilirler (Sümer ve Güngör, 1999).

Saplantılı Bağlanma Stili: Olumsuz benlik modeli ile olumlu başkaları modelinin birleşimi olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler sürekli olarak ilişkileri ile takıntılıdırlar ve ilişkilerinden pek de gerçekçi olmayan beklentilere sahiptirler (Sümer ve Güngör, 1999)

Kayıtsız Bağlanma Stili: Benlik modelinin olumlu ancak başkaları modelinin olumsuz olduğu bağlanma biçimidir. Bu bireyler özerk olmaya oldukça önem verip, diğer insanlara duyulan ihtiyacı ve yakın ilişkilerin önemini reddetmektedirler (Sümer ve Güngör, 1999).

Korkulu Bağlanma Stili: İki zihinsel modelinde olumsuz olmasıdır. Bu bağlanma biçimi güvenli bağlanma stilinin karşıtıdır. Değersizlik hissi içinde olan birey kendisini diğerlerinin sevgisine ve desteğine layık görmeyip, diğer insanları reddeden ve güvenilmez olarak görür (Sümer ve Güngör, 1999).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, kariyer uyumu ve bağlanma stilleri ile ilgili kuramsal bilgiler ve alan yazında bulunan ilgili araştırmalar özetlenmiştir.

2.1. Kariyer Uyumu İle İlgili Kuramsal Çerçeve

Kariyer uyumu kavramı Super (1980)'ın kariyer olgunluğu kavramının üzerine inşa edilen bir kavramdır. Super (1957) çalışmaları sonucunda meslek gelişimini beş evreye ayırmış ve bu evrelerde bireyin yerine getirmesi gereken gelişim görevlerinden bahsetmiştir. Bu gelişim görevleri, (1) giderek artan kendini tanıma, (2) olumlu ve gerçekçi bir benlik kavramı geliştirme, (3) çalışmaya ve mesleklere karşı olumlu tutum geliştirme, (4) iş dünyası hakkında doğru ve ayrıntılı bilgi sahibi olma ve (5) doğru tercihler yapmak olarak belirlenmiştir (Kuzgun, 2000). Bu görevlerin yerine getirilmesi mesleki olgunluk kavramını ortaya çıkarmıştır. Mesleki olgunluk, kişinin kişisel özelliklerine uygun ve gerçekçi bir meslek seçebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (King, 1989). Ergenlik döneminde bireyin mesleki olgunluk özellikleri olan ilgi ve yetenek keşfi ve kariyer araştırması aşamasının ardından yetişkinliğe geçiş ve yetişkinlik aşamasında kariyer uyumundan söz edilmektedir.

21.yy şartlarında bireylerin yaşamlarını düzenlemelerine daha iyi destek sunabilmek için; kariyer danışmanlarının bireylerin kişilik özelliklerinden çok mesleki kimlik gelişimlerine, kariyer olgunluğundan çok kariyer uyumuna, kesin yargılardan çok bireysel amaçlara, ölçme araçları ile elde edilen puanlardan çok danışanların hikâyelerine odaklanmıştır. Yeni yüzyılda gerçekleşen değişimler ve farklı beklentiler, mesleki davranışı anlamak için yeni bir model öne sürülmesi ihtiyacını doğurmuştur (Savickas, 2012).

Super (1957)'ın kuramı üzerinde çalışan ve onun açıklamalarını genişleterek Kariyer Yapılandırma Kuramını (Career Construction Theory) ortaya koyan Savickas (1997, 2002), kariyer yapılandırma kuramı ile bireyin kariyer dünyasının kişisel ve sosyal yapılandırma aracılığı ile nasıl oluşturulduğu ile ilgilenmektedir. Super (1957) mesleki gelişim kuramını çok kültürlü toplumlara ve küresel ekonomideki değişimlere uyum sağlayacak şekilde güncelleyen ve geliştiren bir kuramdır. Bu yaklaşımda her bireyin gerçeğin ne olduğuna ilişkin farklı bir bakış açısına sahip olduğu anlayışı vardır,

insanların kendi gerçekliklerini ya da doğrularını kendilerine göre algılayıp yapılandırdıkları düşünülmektedir (Sharf, 2006). İnsanların kendi gelişimlerinin üreticileri olarak görüldüğü bu yaklaşımda, danışanların bilinçli bir şekilde kendi gelişimlerini yönlendirmelerine yardımcı olunmaktadır (Savickas, 2002)

Savickas (2005), KYK temelinde mesleki kişilik, yaşam temaları ve kariyer uyumu kavramlarını ortaya atmıştır. Mesleki kişilik, bireyin kariyerler ilgili yeteneklerini, ihtiyaçlarını, değerlerini ve ilgilerini tanımlayan bir kavramdır. Savickas (2005)'a göre bu etmenler mesleki roller içinde ifade edilmeden önce ev işleri, hobiler ve oyunlar gibi aktivitelerle prova edilmektedir. Bir diğer kavram olan yaşam temaları kavramı, bireyin yaşam hikâyesinde kendini nasıl algıladığı, şimdi nasıl gördüğü ve yarın ne olacağını düşündüğünü ortaya koyar. Bu hikâyelerden elde edilen temalar yardımıyla bireyin ne tür mesleklerden hoşlanabileceği konusunda bilgi alınabilir (Savickas, 2005). Savickas Super'ın kuramının temel kavramından biri olan kariyer olgunluğu ya da mesleki olgunluk kavramının yerine kariyer uyumu (career adaptibilty) kavramının geçebileceğini ifade etmektedir. Çünkü Savickas'a göre Super'in kuramı yalnızca ergenlerin kariyer gelişimine odaklanmakta, yetişkinlerin kariyer gelişimini yeterince iyi değerlendirememektedir, ancak kariyer uyumu kavramı daha geniş bir bakış açısına sahiptir; kişinin karşısına çıkan yeni durumlara ve değişimlere kolaylıkla uyum sağlayabilme çabasını açıklamaktadır (Savickas, 2005).

Günümüz şartlarında yeni ve beklenilmeyen durumlara adaptasyon önemli hale gelmiştir. Savickas'a (1997) göre kariyer uyumu yeteneğini bireyin kariyer sürecinde karşılaşacağı durumlarla ilgili çıkarımlarda bulunabilmesi, önüne çıkan engellerle etkin bir şekilde üstesinden gelebilecek becerilere sahip olmasıdır. Kişinin karşısına çıkacak engelleri doğru tahmin edebilmesi ve çözümler üretebilmesi kariyer uyumu düzeyini belirler. Bu doğrultuda "kariyer uyumu"; bireyin mesleki rollerine hazırlık aşamasında veya role girmeden hemen önce karşılaşabileceği gelişim görevlerinin üstesinden gelmeye hazır olmasıyla birlikte sürdürdüğü mesleğin kendisinden ya da çalışma koşullarından kaynaklanan beklenmedik değişimlerle mücadele etme gücünü ifade eder (Savickas, 2002).

Savickas'ın kariyer uyumu alt boyutları; ilgili olma, kontrol, merak ve güvendir. İlgili olma, geleceğe yönelik uyum ve kariyere geleceğine hazırlanmanın önemli olduğunun farkına varmaktır. Kariyer ilgisi, kariyer planlama ve iyimserliğe yönelik olumlu tutumları destekler ve kariyere yönelik kayıtsızlık ise tam tersi, geleceğe yönelik plansızlık ve umutsuzluğu yansıtmaktadır (Savickas, 2005). Kariyer ilgisi kişinin mesleki

geleceğindeki fırsatların ve seçeneklerin farkında olması ile de ilişkilidir (Fouad ve Bynner, 2008; Savickas, 2005). Ergenlik çağındaki bireyin kariyer ilgisini keşfetmesi yönünde desteklenmesi, bireyin geleceklerini fark etmelerine ve şekillendirmelerine destek olacaktır.

Kontrol alt boyutu, bireyin mesleki geleceğini yapılandırmasından kendisinin sorumlu olduğunu hissetmesidir. KYK' na göre kontrol; karar verme, kontrol odağı, özgüven, özerklik gibi değişkenleri kapsamaktadır. Kariyer kararsızlığı, kariyer kontrol eksikliği olarak da görülmektedir (Savickas,2005). Kariyer kontrolü, bireyin kariyer kararı verme yetkinliğine ve kararlılığına sahip olmasını ifade eder (Koen ve ark., 2012). Ergenlik çağındaki bireylerin kariyer kontrol alt boyutu seviyesinin yüksek olması, meslek karar verme durumlarıyla daha rahat başa çıkabilmesi anlamına gelecektir.

Kariyer uyumunun üçüncü alt boyutu ise meraktır, bireyin çalışmak istediği iş türleri ve iş fırsatları hakkında bilgi toplamaya yönelik girişken olmasıdır. Keşfetme ve bilgi toplama bu alt boyutta, mesleki gelişim açısından işlevsel görülmektedir (Savickas, 2005). Kariyer merakı kişinin sadece iş ve iş fırsatları ile ilgili değil kendisi ile ilgili de araştırmalar yapmasını içermektedir. Kariyer merak seviyesi yüksek olan bireyler hem kendi ilgi, yetenek, yaşam değeri hakkında hem de yapacağı mesleğin özellikleri, sürdürülen rutinleri, ödülleri vb. hakkında farkındalığını artırmaya yönelik çabalar (Savickas, 2013). Ergenlik çağındaki bireyler meslek seçimine karar verebilmek için hem kendileri hem de iş hayatı hakkında daha fazla bilgi kazanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Son olarak güven alt boyutu ise kariyere yönelik eğitim ve mesleki planlamaları başarılı bir şekilde yapabilme açısından bireyin öz yeterliği seviyesini yüksek hissetmesi olarak açıklanabilir, aynı zamanda bireylerin kariyer problemlerini çözebilme konusunda kendilerini yeterli görmelerini de ifade etmektedir. Bu alt boyutun eksikliği ise rollerin uygun şekilde gerçekleştirilememesidir ve bu durumda bireylerin amaçlarına ulaşmasını engelleyebilir (Savickas, 2005). Kariyer güveni, bireyin öz yeterliliğini ve kendini kabulünü güçlendirmek için çalışmasını içerir (Savickas, 2013). Bu doğrultu da bireyler mesleki sorunlar ile başa çıkmak konusunda kendilerini daha yeterli hissederler (Koen ve ark., 2012). Ergenin kariyer güvenine sahip olması geleceklerini şekillendirme konusunda daha cesur davranmalarını sağlar.

Bu kariyer uyumu alt boyutlarının kazanılması, kariyer ilgisinin kariyer kontrolünü, kariyer kontrolünün kariyer merakını, kariyer merakının da kariyer güvenini tetiklemesi ile olmaktadır. Sonuç olarak, kariyer uyumu iş dünyasında karşılaşılan

değişimlere ayak uydurmak için gerekli olan ve hayat boyunca ihtiyaç duyulacak bir beceridir (Savickas, 1997).

Kariyer uyumu yapısının dört alt boyutu ve bu alt boyutlarla ilişkili olan gelişimsel görevler Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Kariyer uyum boyutları ve bu boyutlarla ilişkili gelişimsel görevler

Kariyer Sorusu	**Kariyer Problemi**	**Kariyer Boyutları**	**Tutumlar, İnançlar**	**Yeterlilik**	**Başa Çıkma Davranışı**	**Kariyer Müdahalesi**
Bir geleceğim var mı?	Kayıtsızlık	İlgi	Planlı	Planlı olma	Farkında olma, hazırlık yapma	Uyum Çalışmaları
Geleceğimi kim kontrol ediyor?	Kararsızlık	Kontrol	Kararlı	Karar Verebilme	Disiplinli Olma, İstekli Olma	Karar Verme Eğitimi
Gelecekte ne yapmak istiyorum?	Gerçekçi olmama	Merak	Meraklı	Keşfetme	Deneyimleme, Risk alma, Araştırma	Bilgi Araştırma Etkinlikleri
Bunu yapabilir miyim?	Ketlenme	Güven	Etkili Olma	Problem Çözme	Israrcı, Mücadeleci, Gayretli	Benlik Saygısı Geliştirme

Kaynak: Savickas, 2005

Tablo 1 de görüldüğü gibi, kariyer uyumu alt boyutlarını ilgi, kontrol, güven ve merak; bireylerin karşılaştığı kritik dönemler, sorunlar, olay ve kariyer geçişlerinde başvurulacak kaynakları, yeterliliği, başa çıkma davranışlarını, bireyin ihtiyacını karşılayacak kariyer müdahalesini ve kullanılan stratejileri ortaya koymuştur.

2.2. Kariyer Uyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde kariyer uyumu ile ilgili alan yazında yer alan çalışmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Kariyer Uyumu İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Kanten (2012)'in üniversite öğrencileri ile yaptığı kariyer uyum yetenekleri ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında, üniversite öğrencilerinden bölümünü kendi isteği ile tercih edenlerin kariyer uyum yetenekleri puanları diğerlerine göre anlamlı olarak farklılaştığını, kariyer uyum yeteneklerinin çalışma alanlarının bölümle ilgili olup olmamasına göre anlamlı olarak farklılaştığını ve kariyer uyum yeteneklerinin bireylerin büyüdükleri çevreye göre farklılaştığını tespit etmiştir.

Savickas'ın kariyer uyum yetenekleri ölçeği (career adaptabilities scale) olarak alanyazında yer alan ölçüm modelinin Türkiye'deki uygunluğunun test edilmesi amaçlanan uyarlama çalışmaları yapılmıştır (Kanten, 2012; Büyükgöze-Kavas, 2014).

Kariyer uyumu psikoeğitim programının, mesleğe geçiş dönemindeki öğrenciler üzerindeki etkilerinin araştırıldığı deneysel bir araştırma bulunmaktadır. Polis akademisi 4. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada, kariyer uyum psikoeğitim programının, araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer uyum yeteneklerini anlamlı seviyede artırdığı görülmüştür. (Ömeroğlu, 2014).

Öncel (2014), üniversite öğrencileri yaptığı araştırmasında kariyer uyum yetenekleri alt ölçeklerinin konverjan analizi çalışmasını yapmıştır. Kariyer kontrol alt boyutunun kontrol odağı ve kendini değerlendirme ile yüksek ilişki ve güven alt boyutu ile genel öz yeterlilik arasında yüksek ilişki bulunmuştur.

Celen-Demirtaş ve ark. (2015), çalışmayan bireylerle yaptıkları çalışmada, boş zaman aktivitelerinin öznel iyi oluş ve kariyer uyumu ile ilişkisini incelemişlerdir. Başarı ve sosyal boş zaman aktivitelerinin niteliğinin kariyer uyum yeteneklerini önemli ölçüde yordadığını, sosyal boş zaman aktivitelerinin öznel iyi oluşu önemli ölçüde yordadığını bulmuşlardır.

Genç'in (2016) üniversite öğrencilerinin kişisel gelişim yöneliminin kariyer uyum yeteneklerine etkisini incelediği çalışmasında, öğrencilerin kişisel gelişim yönelimlerinin cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, düzenli kitap okuyup okumama bakımından farklılaşmakta olduğunu ve öğrencilerin kişisel gelişim yönelimleri ile kariyer uyum yetenekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu tespit etmiştir.

Büyükgöze-Kavas'ın (2016) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında pozitif psikoloji kavramlarından sağlamlık, uyum ve iyimserliğin kariyer uyum yetenekleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre pozitif psikoloji

kavramlarından sağlamlık, umut ve iyimserlik; kariyer uyum yeteneklerini anlamlı olarak yordamaktadır.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık öğrencileri ile yarı deneysel desen ile yapılan çalışmada Kariyer Uyumu Programı'nın RPD öğrencilerinin kariyer uyumluluk düzeyine etkisi incelenmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin kariyer uyum yetenekleri ölçeğinin ilgi, kontrol, merak ve güven boyutlarından aldıkları sıra ortalama ve sıra toplam puanlarının kontrol grubundaki öğrencilerden yüksek olduğu buğulanmıştır (Kara, 2016).

2.2.2. Kariyer Uyumu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Kariyer Uyumu ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalara baktığımızda ise; Kariyer uyumu yordayıcıları olarak; kariyer karar verme yeterlilik inancı, kişilik özellikleri, ebeveyn davranışları ve ebeveyn bağlanmalarını kapsayan çalışmalar bulunmaktadır (Bartley & Robitschek, 2000; Betz & Voyten,1997; Kracke, 2002).

Ito ve Brotheridge (2005) ise kariyer uyum yeteneği işe bağlılığı arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, özerklik, karar vermeye katılım ve yönetimin kendilerine sunduğu kariyer desteğinin çalışanların kariyer uyum yeteneklerini geliştirdiği yönünde bulgulara ulaşmışlardır.

Hirschi (2009), 8.sınıf düzeyindeki İsviçreli ergen öğrenciler ile yaptığı çalışmada, kariyer uyum gelişiminin yordayıcılarını ve yaşam doyumu deneyimi ve aynı zamanda güç üzerindeki ilişkisini incelemiştir. Algılanan sosyal desteğin ve olumlu duygusal eğilim ve göçmen olmayan geçmişe sahip olmanın ve devam etmekte olan mesleki eğitimin, öğrencilerin okul boyunca kariyer uyum gelişiminin yordayıcıları olduğu bulunmuştur.

Coetze ve Harry (2015), Afrika'daki üç büyük çağrı merkezi çalışanları ile yaptıkları çalışmada, cinsiyetin kariyer uyum yeteneğinde belirleyici olduğunu ve kadın çalışanların kariyer uyum düzeylerinin erkek meslektaşlarına göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Cai ve arkadaşları (2015), 350 Çinli öğrenciler ile gerçekleştirdiği araştırmada kariyer uyumunun ve gelecekteki işin yordayıcıları olarak özsaygı ve proaktif kişiliği incelendiği bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanın bulgularına göre, hem özsaygı hem de proaktif kişiliğin gelecekteki iş ve kariyer uyumu değişkenlerini yordadığı bulunmuştur.

Fiori ve arkadaşları (2015), İsviçre'de 1671 çalışan ile gerçekleştirdiği çalışmasında kariyer uyumu yüksek bireylerin daha az düzeyde olumsuz duygular yaşadığı ve bunun da düşük düzeyde stres ve yüksek düzeyde iş doyumu sağladığını tespit etmişlerdir.

Çinli üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada Lihui (2015) dışsal kaynaklı iş değeri, kariyer uyum yetenekleri ile pozitif yönlü ilişki gösterdiğini, içsel kaynaklı iş değeri, dışsal iş değerinin etkisinin ötesinde kariyer uyum yeteneği ile pozitif olarak ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

Zhongmıng ve Yıng (2015) sosyal destek ve kariyer uyum yetenekleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Kariyer öz-yeterliliği Sosyal destek ve kariyer uyum yetenekleri arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. Sosyal karşılaştırma yönelimi sosyal desteğin kariyer öz yeterliliği üzerindeki pozitif etkisine ve dolaylı olarak sosyal desteğin kariyer uyum yeteneği üzerindeki etkisi üzerinde güçlü bir aracılık etkisine sahiptir.

Han ve Rojewski (2015) Kore'de üniversiteden yeni mezun bireyler ile yaptığı çalışmada sosyal destek dolaylı olarak kariyer uyum yeteneğinin gelişimi ile ilişkili biçimde iş doyumunu etkilediğini ve iş doyumunu yaşama konusunda erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha çok kariyer uyumundan etkilendiğini tespit etmişlerdir.

Jiang (2016)'ın çalışma hayatını sürdüren bireylerle yaptığı çalışmada bireylerin kariyer uyum yetenekleri ile iş içerikli plato negatif korelasyon göstermektedir, kariyer uyum yeteneği düzeyi yüksek bireylerin iş pozisyonunda gerekli ilerlemeyi sağladıkları ve beklemedikleri anlaşılmaktadır.

13-19 yaş aralığındaki ergenlerle Negru-Subtirica ve Pop (2016) tarafından yapılan araştırmada kariyer uyum yeteneklerinin alt boyutu kariyer ilgisi ve akademik başarı arasında karşılıklı pozitif bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Guan ve arkadaşları (2016) üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada algılanan ebeveyn desteğinin kariyer uyum yeteneği ile pozitif olarak ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Kariyer karar verme öz yeterliliği aracılığı ile kariyer uyum yeteneğinin yordanmasında ebeveyn desteğinin durumsal dolaylı etkisi, yüksek geleneksel inançları olan bireylerin aksine düşük geleneksel inançları olan bireylerde daha güçlüdür.

Ginevra ve arkadaşlarının (2016) ergenler ile gerçekleştirdiği araştırmada, kariyer uyumu, kariyer kararlılığı ilişkisinde geleceğe yönelik olumlu tutumların rolünü incelemişlerdir. Kariyer uyumunun, dolaylı olarak geleceğe yönelik olumlu tutumlarının rolünü incelemişlerdir. Kariyer uyumunun, dolaylı olarak geleceğe yönelik olumlu

tutumlar, geleceğe uyum ve kariyer kararlılığı tarafından yordandığını bulmuşlardır. Uygulamaya yönelik önerilerinde ise ergenlerde kariyer uyumunun, umudun, iyimserliğin ve gelecek uyumunun desteklenmesinin önemini vurgulamışlardır.

Tladinyane ve Merwe (2016)'nin sigorta şirketi çalışanları ile yaptığı çalışmada kariyer uyum yetenekleri ile işçi katılımı arasındaki ilişki incelenmiş olup kariyer uyum yetenekleri ile işçi katılımı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu ve yüksek iş katılımı gösteren bireylerin kariyer uyum yeteneklerinin daha iyi geliştirdiği bulgulanmıştır.

Yukardaki çalışmaları incelediğimizde kariyer uyumunu çok farklı etmenlerin etkilediği gözlenmektedir. Bireyin doğumdan itibaren kazandığı bu kişilik özellikleri, yönelimleri, güç kaynakları ve becerilerinin kariyer uyumunu yordaması üzerine bu etmenlerin kazanıldığının ve şekillendirildiğinin düşünüldüğü bağlanma dönemi ve bu dönem sonucunda belirginleşen bağlanma stilleri ile kariyer uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir.

2.3. Bağlanma Stilleri ile İlgili Kuramsal Çerçeve

Savickas'a göre mesleki gelişimde ilişkilerin önemini inceleyen son çalışmalar, ebeveynle bağlanmanın, bebeklerin ve çocukların genel olarak daha sonraki yaşama ve özellikle de meslek hayatına kadar uzanan bir 'ben ve diğer insanlar' ile ilgili bir anlayış oluşturmalarını sağladığını göstermektedir. Güvenli bağlanma geliştiren bebekler ve çocuklar kendilerine ve diğer insanlara güvenmeyi bakımverenlerinden öğrenmektedir. İnsan ilişkilerinde kendilerine ve diğer insanlara karşı geliştirilen olumlu yapıya sahip içsel çalışma modeli çocukların ve ergenlerin iş dünyası içindeki yerlerini ve hayallerini araştırırken kendilerini güvende hissetmelerini sağlamaktadır. Daha sonra, yetişkinlikte bu güvenlik hissi bireylerin mentorları, süpervizörleri ve iş arkadaşlarıyla pozitif etkileşimde bulunmalarının yanı sıra kendilerini mesleklerine adamalarını ve kurumlarında istikrarlı davranış göstermelerini sağlar. Buna karşılık olarak güvensiz bağlanmanın, kişinin kendisi ve başkaları hakkında olumsuz kavramlar ortaya çıkarması 3 uyumsuz kariyer kavramı oluşturmaktadır. 1) Mesleki gelişim görevlerine ilişkin kayda değer bir endişe ve belirsizlik tarzı (olumsuz kendilik, olumlu başkaları). 2) Mesleki gelişim görevlerine yönelik küçümseyen bir anti sosyal davranış tarzı (olumlu kendilik, olumsuz başkaları). 3) Korku verici bir kariyer kayıtsızlık tarzı (herkes olumsuz). Güvenli bağlanma stili, geleceğe yönelimi ve iyimserliği teşvik etmenin yanı sıra, olası benlikleri

ve alternatif gelecek planlarını hayal etmeyi sağlar. Bu çocukluk davranışları, ergenin beklenen mesleki gelişim görevlerine yönelik tutumları hakkında fikir vermenin yanı sıra nasıl ustalaşacağını planlamadaki yetkinliği hakkında da önceden fikir verir (Brown, 2002).

Bowlby (1973, 1979) bağlanmayı, bağlanılan kişinin yanımızda olmasını isteme ve kişi yanımızda olduğunu bildiğimizde bireyin kendisini güven içinde hissetmesi olarak tanımlamakta; küçük yaşlarda bakımveren kişiden başlayıp diğer yetişkinler için oluşturulan içsel modellerin fazla bir değişiklik olmadan yetişkinlik dönemi için de devam ettiğini ifade etmektedir. Yetimhaneler ve bakım evlerinde yaşayan çocukların birçoğunun duygusal problemleri olduğunu gözlemleyen Bowlby, bu problemlerin nedeninin çocukların diğer insanlarla samimi ve kalıcı ilişki yaşamayı başaramamalarından kaynaklı olduğunu ve bunun da çocukların dünyaya geldikleri ilk yıllarda anne figürü ile bağlanma olanaklarının olmamasından ileri geldiğini ifade etmiştir. Aynı şekilde bir müddet ebeveyni ile beraber normal bir hayat süren ancak daha sonra uzun süre ayrı kalan çocuklarda da benzer belirtiler gözlemlemiştir.

Bowlby (1973, 1980) bebeğin bakımverenine, bakımverenin de bebeğe bağlanmasının türe özgü davranış sistemleri sonucunda geliştiğini belirtmektedir. Temel davranımlar olan emme, yapışma, izleme, ağlama ve gülme bebeğin bağlanma tutumunu betimler. Bağlanma olması için samimi, yakın ve sürekli olan doğrudan ilişki gereklidir ve bu ilişkiden her iki taraf da haz duymalıdır. Bağlanma aşama aşama gelişen bir süreçtir, bebek bu süreçte dış dünyayı algılamak ve anne ile ilişkisini artırmak için en çok dokunma duyusunu kullanır (Bowlby, 1980).

Bowlby, ihtiyaç olduğu anda ulaşabileceği bir bağlanma objesine sahip bebeklerin, böyle bir nesneye sahip olmayan bebeklere göre çok daha az kaygı ve korku duyduklarını ifade etmiştir. Bowlby'e göre annelerinden sıcaklık ve sevgi alan çocuklar kendilerini sevgiye değer görürler ve diğer insanları da güvenilir insanlar olarak nitelendirirler. İlk bağlanma girişimlerinde karşı tarafın tavır ve tutumlarından dolayı sorunlar yaşayan bebekler diğer insanlar için daha düşmanca ve karamsar tavır gösterme eğilimi içine girerek, kendilerini de sevgiye değer görmeyip öz-değer eksikliği hissederler. Güven dolu bağlanma deneyimleri elde edemeyen birey kaygılı, kendini yalnız hisseden ve edilgen bireyler olarak yetişme eğilimindedirler (Skolnick, 1986)

Bowlby'e göre (1979) bağlanma stilleri şekillenirken bebek ile bakımvereni arasında kurulan duygusal ilişki bireylere beşikten mezara kadar eşlik etmektedir. Erken çocukluk döneminde bireyin bakımvereni ile kurduğu ilişkiyi değerlendirmesi sonucu

oluşturduğu içsel model tutumları bağlanma stilinin oluşmasını sağlar. Bu yaklaşıma göre yaşamın ilk yıllarında birey için önem taşıyan kişi veya nesnelerle (anne/meme gibi) kurulan ilişki bireyin benliğinin bir parçası haline gelir ve bu nesnelerle ilişki gelecekteki ilişkilerin niteliğini belirlemektedir (Murdock, 2013).

Bağlanma kuramını özetlemek için çeşitli sayıltılardan bahsedebiliriz: (1) Bireylerin yaşamının ilk yıllarında kurulan bağlanma kavramı bütün insanlar için geçerlidir, hayati bir önemi vardır, anneler ve bebekleri bu ilişkinin kolayca gelişmesini sağlayacak yapısal bir eğilimleri vardır. (2) Bağlanma evrensellik özelliğine sahiptir ancak ilişki, bireylerin içinde yaşadığı çevre ve kültüre göre farklılaşabilir. (3) Bağlanma, bireysel özellik değil ilişki özelliğidir. (4) Bağlanmada yaşanan sorunlar olumsuz sonuçlar verir. (5) Bireylerin birden fazla kurduğu bağlanma ilişkisi olabilir, ancak bunlar niteliksel olarak farklılık gösterir. (6) Bireyin bakımvereniyle kurduğu ilişki içsel modelini oluşturur, bu model bireyin daha sonraki ilişkilerine de yön verir (Bretherton, 1992).

Bowlby (1977, 1980, 1982), bağlanma stilinin çocukluk hayatı ile sınırlı kalmadığına dikkat çekmiş, bakımveren ile kurulan ilk bağlanma ilişkisinin sonraki duygusal zincirleri etkileme gücünün olduğunu ifade etmiş ve evlilikte yaşanan sorunların, çocuklarla olan problemlerin, nevrozların, kişilik bozukluklarının bu zincirin etkisi altında gerçekleştiğini gözlemlemiştir (Bartholomew, 1990).

Hazan ve Shaver'ın belirlemiş oldukları bağlanma stillerine göre, güvenli bağlanan yetişkinler, romantik ilişkilerinde kolaylıkla bağlanabilir ve bağlanılabilirler. Kaygılı- kararsız bağlananlar, romantik ilişki yaşadıkları partnerlerinin ulaşılabilirliğine ve bağlılıklarına güvenemez ve hayal kırıklığı korkusu ile yaşarlar. Bu stile sahip bireyler kıskanç ve duygusal mesafeye takıntılı şekilde önem verirler. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ise duygusal bağların gerekliliğini inkâr ederek uzak durma eğilimindedirler. Kaçınan bireyler ile romantik ilişki kurmak çok zordur (Dönmez, 2000).

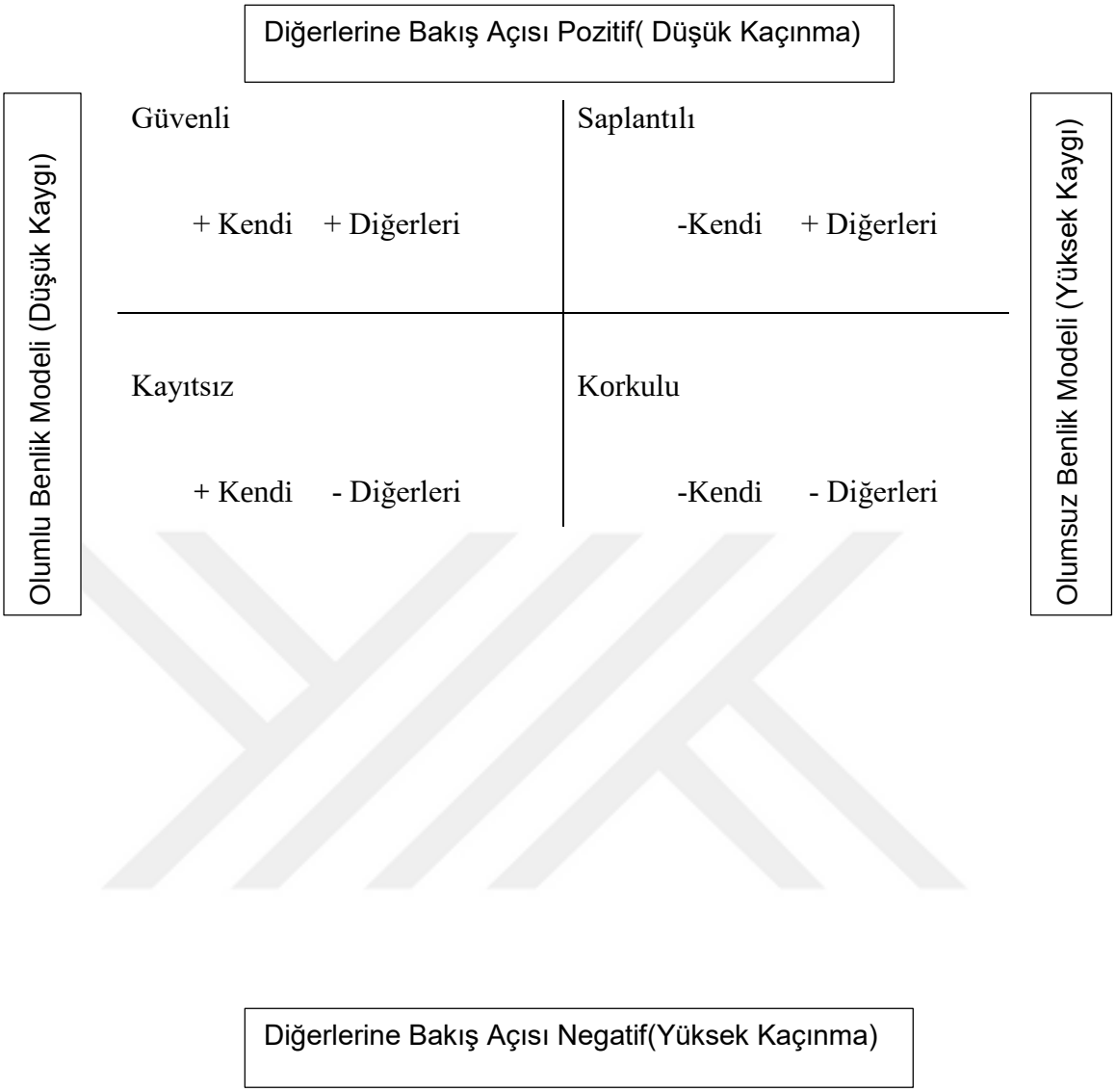
Güvenli bağlanan yetişkinler ayrılma, boşanma ya da ölüm gibi kaybetme durumlarına üzülseler bile bu durumun geçebileceğine inanır, yardım arama gibi baş etme yollarını kullanır ve hissettikleri acıyı bastırabilirler. Ancak kaygılı bağlanan bireyler için kaybetme süreci, içlerinde zaten var olan gerilimi ateşleyici bir rol oynamaktadır. Kaçınan stili sahip olanlar ise çaresizlik yaşayıp hissettikleri acıyı bastıramayıp yüzeye çıkaracaklardır. Ancak kaçınan bağlanma stili tam olarak ilişkiden kaçınmak değil daha çok yakınlık korkusunu ifade etmektedir (Mikulincer ve ark., 1993).

Yetişkinlerin bağlanma örüntülerinin kategorilere ayrılmasında bu örüntünün biçimlenmesine kaynaklık etmiş önemli çalışmalar yapılmıştır. İlk çalışma Main ve arkadaşlarının (1985) yaptığı ‘ çekirdek aile geleneği’ çalışmasıdır. Bu çalışma ile araştırmacılar yetişkin bağlanma görüşme yöntemini geliştirmişlerdir. Bu görüşme yöntemi, bireylerin birincil bakımvereni ile ilgili geçmiş anıları, bu anı hikâyelerindeki eksiklikler, hikâyeleri anlatırken yaptıkları duraksamalar, anı içeriğindeki tutarsızlıklar ve bunlarla ilgili yaşanan duyguların yüzeye çıkarılması amacıyla geliştirilmiştir. Görüşmenin amacı kişinin ilk bağlanma figürü ile ilgili bilgileri nasıl yapılandırdığı, örgütlediği ve depoladığını incelemektir (Feeney, Noller ve Hanrahan, 1994). Bu görüşmelerin ardından, yetişkinlerin ebeveynleriyle oluşturdukları bağlanma stilleri ile kendi çocuklarıyla oluşturdukları bağlanma stili arasında bir uyum olduğu ifade edilmiştir. Ebeveynini açık ve sıcak davranışları olmayan birisi olarak ifade eden kaçınan tarza sahip bireylerin çocuklarının da kaçınan tarzı benimsedikleri gözlenmiştir. Ebeveynleri için oturmuş bir öfke barındıran ve sorulan sorulara güçlükle yanıt veren saplantılı stili sahip yetişkinlerin çocukları da kaygılı bağlanma yaşayan bireyler olarak sınıflandırılmıştır (Bartholomew, 1990).

2.3.1. Dörtlü Bağlanma Modeli:

Yetişkin bağlanma örüntülerini inceleyen bu çalışmalardan sonra Bartholomew (1991) yaptığı etkili kuramsal açıklamalara dayanarak Dörtlü Bağlanma Modeli’ni oluşturmuştur. Dörtlü bağlanma modeli, kişinin benliği ve başkaları ilgili modellerini olumlu ve olumsuz olarak kavramlaştırmaktadır. Böylece iki boyutun çaprazlanması ile toplam dört boyut ortaya çıkmıştır. Bu boyutlardan ilki olumlu ben olumsuz diğerleri kavramlarından oluşan kayıtsız bağlanma sitilini, diğeri ise hem kendisi hem de diğerleri için olumsuz kavramlar barındıran korkulu bağlanma stilini ortaya çıkarmıştır. Olumlu benlik ve olumsuz diğerleri kavramları ile oluşan güvenli bağlanma ve olumsuz benlik olumlu diğerleri kavramları ile oluşan saplantılı bağlanma stilleri ise Hazan ve Shaver’ın güvenli ve kaygılı kararsız stillerine karşılık gelen diğer iki bağlanma stilidir (Batholomew ve Horowitz, 1991; Simpson ve Rholes, 1998; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2004). Bu kuramsal açıklamalara doğrultusunda dahi yetişkinlikte bağlanma stili sayısında henüz ortak bir fikir birliği yoktur. Kuramcılar, genellikle tek bir güvenli stilin yanında ve birden fazla güvensiz bağlanma stili tanımlamaktadır.

Dörtlü Bağlanma Modelinde, ilişkilerde bağımlılık düzeyini gösteren yatay eksende, yüksek bağımlılık başkalarının onay ve takdirine dayanan bir benlik değerini ifade eder düşük bağımlılık ise içselleşmiş ve başkalarının onayından görece bağımsız olarak tanımlanan benlik değerine karşılık gelmektedir. Dikey eksende yer alan yakınlıktan kaçınma boyutu yakın ilişkilerde bulunmaya isteklilik düzeyinin ve başkalarına olan gereksinim açısından birbirlerinden farklılaşırlar. Benzer şekilde saplantılı ve korkulu biçime sahip kişiler kaçınma bağlamında birbirlerine benzerlerken, olumlu benlik değerini korumak için başkalarına olan gereksinim açısından birbirlerinden farklılaşırlar. Benzer şekilde saplantılı ve korkulu biçime sahip kişiler olumlu benlik değeri için başkalarına olan gereksinim konusunda birbirlerine benzerlerken, yakınlık kurma isteği açısından farklılaşmaktadır. Saplantılı bağlanan kişiler bağlılık gereksinimlerini karşılamak için sürekli başkalarına ulaşma çabası gösterirlerken, korkulu bağlananlar sonunda hayal kırıklığı yaşamamak için yakınlıktan kaçınırlar (Sümer ve Güngör, 1999).

Şekil 1. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli (Klohnen ve Oliver, 1998)

Güvenli bağlanma: Olumlu benlik modeli ve olumlu diğerleri modelinin birleşiminden oluşan bu stilde bireyler kendilerinin değerli olduğunu fikrini içselleştirmiş olup ilişkilerinde yakınlık konusunda kendilerini rahat hissederler (Bartholomew ve Shaver, 1998). Güvenli bağlanma stili diğer insanların uygun ve kabul edici tutumlar sergileyeceği beklentisinin yanında değerlilik duygusunu yansıtmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kayıtsız bağlanma: Olumlu benlik ve olumsuz diğerleri modelinin birleşiminden oluşan bu stilde bireyler diğer insanlardan olumsuz beklentilere sahip oldukları için yakın ilişki kurmaktan imtina ederler ve yakın ilişki kurmanın anlamını ve gereğini savunmacı

bir tutumla inkâr ederek değersizleştirip benlik değerlerini korumayı sürdürmektedirler (Bartholomew ve Shaver, 1998). Kayıtsız bağlanan bireyler yakın ilişki kurmaktan kaçınıp daha çok özerklik ve incitilemezlik duygularını gelişimini sağlayarak hayal kırıklıklarına karşı kendilerini korumaktadırlar (Bartholomew veHorowitz, 1991).

Saplantılı Bağlanma: Olumsuz benlik ve olumlu diğerleri modellerinin birleşiminden oluşan bu bağlanma stilinde bireyler diğer insanlar tarafından kabul edilmek, sevilmek ve değer görmek konusunda kaygılıdırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Diğer insanları değerli bulmalarıyla birlikte gelen bu değersizlik hissinden dolayı ilişkilerinde kişisel değerlilik ve yeterliliğe kazanabilmek için sürekli çabalarlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Korkulu Bağlanma: olumsuz benlik ve olumsuz diğerleri modelinden oluşan bu stilde bireyler saplantılı bağlanan bireylere benzer olarak kabul edilme ve sevilme konusunda kaygılıdırlar. Fakat saplantılı bağlananlardan farklı olarak reddedilme ve kaybetmenin acısını göğüslemekten kaçınmak için yalnızlıklarına kaçarlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Diğer insanların güvenilmez, kabul edici olmayan kişiler olduğu düşüncesinin içselleştirilmesi ve düşük öz-değer duygusunu yansıtmaktadır. Bu sebeple reddedilmekten kaçınmak, kendilerinin korumak için yakın ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bunlara ek olarak bağlanma stillerinde; güvenli ve kayıtsız sitilin benlik kavramı ile pozitif bir ilişki içinde olduğunu ve korkulu ve saplantılı stilin ise benlik kavramı ile negatif bir ilişki içinde olduğunu, güvenli ve saplantılı bağlanma stilinin sosyallik ile pozitif, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilinin ise negatif bir ilişki içinde oldukları ifade edilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

2.4. Bağlanma Stilleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde yukarıdaki bağlanma stillerinin etkisi ile kişilik özellikleri belirginleşen ergenlik çağındaki lise öğrencilerinin bu dönemde kariyer kararı vererek kariyerlerine adım attıkları ve yaşamları boyunca kariyer gelişimini sürdürecekleri göz önünde alındığında, bireyin bağlanma stillerini keşfedip, meslek hayatında ne gibi olumsuz durumlar getirdiğinin farkında olmasının kariyer sürecinde çok önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Savickas'ın (2005) Kariyer Yapılandırma Kuramı'nda yer alan kariyer uyumunu etkileyen etmenlerin; ilgili olma, güven, kontrol ve merakın bağlanma stillerinin

kazandırdığı tutum ve davranışlarla yakından ilişkisi olduğunun düşünülmesi üzerine kariyer uyumunda bağlanma stillerinin etkisi incelenecektir.

2.4.1. Bağlanma Stilleri İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yapılan araştırmalar güvenli bağlanma stiline sahip üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin daha yüksek olduğunu (Akhunlar, 2010), karşılaştıkları problemler karşısında problem odaklı başa çıkma stilini kullanmaya başvurduklarını (Terzi ve Cihangir-Çankaya, 2009), sosyal becerilerinin yüksek olduğunu (Deniz, Hamarta ve Arı, 2005), kişisel yetkinlik sergilediklerini (Meyers, 1998) bulgulamıştır.

Güngör (2000), yapmış olduğu çalışmada güvenli bağlanan ergenlerin; korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanan ergenlere göre benlik değerlendirmelerinde psikolojik belirtiler, problem davranışlar ve akademik başarı anlamında avantajlı grupta olduklarını bulmuştur.

Kart (2002) bir sağlık kurumunda çalışan personelin, bağlanma stilleri ve iş ilişkileri arasındaki bağı incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, güvenli bağlanan bireylerin stres düzeylerinin güvensiz bağlanan bireylere oranla daha düşük olduğunu, aynı zamanda güvenli bağlananların iş doyumunun daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bunlarla birlikte güvenli ve kayıtsız bağlanan hekimlerin performans algısının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çakmak-Tolan (2002) çalışmasında, üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, sürekli kaygı ve kişilerarası şemalar arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonuçlarında güvenli bağlanma ile sürekli kaygı arasında negatif, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Üretmen (2003)'in üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri, keşfetme yönelimleri ve mekâna bağlanma eğilimi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, köktenlikle bağlanma stilleri ilişkisi açısından, güvenli ve kayıtsız bağlanan bireylerde köktenlik eğilimi düzeyinin düşük olduğunu tespit etmiştir.

Onur (2006)'un, lise öğrencilerinde bağlanma stilleri ile atılganlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, güvenli bağlanma stili ile atılganlık düzeyi arasında pozitif, kaygılı bağlanma ile atılganlık düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulgusuna varmıştır.

Berber-Çelik (2008)'in bağlanma stilleri, psikolojik iyi oluş ve sosyal güven hissi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasının sonucunda güvenli bağlanma stiline ve

saplantılı bağlanma stiline sahip olmanın psikolojik iyi oluşu yordadığı tespit etmişlerdir. Güvenli bağlanma yaşayan bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğunu, saplantılı bağlananların ise psikolojik iyi oluş seviyelerinin düşük olduğunu görmüşlerdir. Araştırmanın bir diğer bulgusunda güvenli bağlananların sosyal güvende hissetme seviyelerinin yüksek olduğu ancak korkulu bağlanan bireylerin sosyal güvende hissetme düzeylerinin düşük olduğu tespit gözlenmiştir.

Dilmaç, Hamarta ve Arslan (2009) üniversite öğrencilerinin sürekli kaygı ve denetim odaklarının bağlanma stilleri açısından incelendiğinde, saplantılı ve korkulu bağlanan öğrencilerin sürekli kaygı düzeyinin, güvenli bağlananlara oranla daha yüksek olduğu, korkulu bağlananların ise kayıtsız bağlanan öğrencilere oranla sürekli kaygısının daha yüksek olduğu görülmüştür. Denetim odağı bağlanma stilleri açısından ele alındığında ise güvenli bağlanma stiline sahip öğrencilerin denetim odağı puanın saplantılı ve korkulu bağlanan öğrencilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Sümer ve Anafarta-Şendağ (2009)'ın ilköğretim öğrencileri ile yaptıkları çalışma da ebeveyne güvenli bağlanmanın bütün benlik alanlarında olumlu değerlendirmeler ve düşük kaygıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Başer-Seher (2009), lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Güvenli bağlanma ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde, korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri ile yaşam doyumu arasında negatif yönde bir ilişki saptanmıştır.

Bunlarla beraber bağlanma stilleri sürekli kaygı ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkiyi inceleyen Demir (2017) üniversite öğrencilerinin oluşturduğu bir örneklem üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin güvenli bağlanma ile yetersizlik duygusu arasında negatif yönde, saplantılı bağlanma ve yetersizlik algısı arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

2.4.2. Bağlanma Stilleriyle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Omivale (2009) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada güvenli bağlanan öğrencilerin yüksek başarı ihtiyacına ve düşük başarı korkusuna sahip iken; güvensiz bağlananların başarıya daha az ihtiyaç duydukları ve başarısızlık korkusunu daha çok yaşadıkları görülmüştür. Bununla birlikte güvenli bağlananların hem öz yeterlilik duygusu hem de akademik başarı düzeylerinin yüksek olduğu, güvensiz

bağlananların ise akademik öz yeterlilikleri düşük ve etkili öğrenme stratejilerinin yetersiz olduğu gözlenmiştir.

Mikulincer ve arkadaşları (2001)'nın bağlanma stilleri ile empati becerileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireyin empati becerilerinin düşük olduğu ve güvenli bağlanma sitiline sahip bireylerin empati becerilerinin yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sümer ve Knight (2001) 481 üniversite öğrencisi ile yürüttükleri çalışmalarında bağlanma stillerine göre iş-aile ilişkisinin farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda güvenli bağlanan kişilerin aile ortamından iş ortamına ve iş ortamından aile ortamına olumlu aktarımlar yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Bağlanma stilinin bir duygu düzenleme kavramı olduğunu ifade eden Kobak ve Sceery (1988), birinci sınıfta eğitim gören üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında, güvenli bağlanma stiline sahip ergenlerin, akranlarının gözünde, saplantılı ve kayıtsız bağlananlara oranla daha az saldırgan, daha az kaygılı ve daha fazla benlik yılmazlığına (resilence) sahip görüldüklerini tespit etmişlerdir.

Pistole (1989) çalışmasında güvenli bağlanma geliştiren bireylerin kaygılı ve kaçınanlara göre çatışma çözümünde daha içselleştirilmiş stratejiler, daha karmaşık ve uzlaşmacı yöntemler kullandıklarını ortaya koymuştur. (Akt: Simpson, Rholes ve Philips, 1996).

Rice (1990), güvenli bağlanmanın sağlanması sonucunda, bireyin keşfetme ve kimlik gelişiminin destekleneceğini açıklamaktadır. Ayrıca araştırmasında, anne-babasıyla güvenli bağlanma ilişkisi geliştirenlerin sosyal becerilerinin, genel yaşam doyumlarının ve benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Feney ve Noller (1990) bağlanma stilleri ile özsaygı arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, güveli bağlanma stiline sahip bireylerin diğer bağlanma stillerine sahip bireylere göre özsaygılarının yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Bir başka çalışmada, Mikulincer ve Nashchan (1991), güvenli bağlanan bireylerin problem çözmede karşılıklı etkileşimlere girme ve duyguları ifade etme stratejilerini sıklıkla kullandıkları sonuçları elde edilmiştir.

Bowlby'e göre bağlanma stilleri beşikten mezara kadar devam etmektedir. Bağlanma stillerinin sürekliliği üzerine Waters, Merrick, Treboux, Cronell ve Albersheim (2000) tarafından yapılan çalışmada, yaşamının ilk yıllarında bağlanma stilleri tespit edilen bireylerin 20 yıl sonra yapılan test tekrar test ölçümlerinde bağlanma stillerinin %72 oranında aynılık gösterdiği tespit edilmiştir

Bağlanma stilleriyle ile ilgili ülkemizdeki ve yurt dışındaki araştırmalara bakıldığında çalışmaların daha çok üniversite öğrencileriyle yapıldığı görülmüştür. Bağlanma stilleri ile ilişkisi incelenen kavramların çoğunlukla duygu düzenleme, problem çözme ve benlik kavramları konularının etrafında toplandığı görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemi, veri toplama araçları ve verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli ve Deseni

Bu çalışma lise öğrencilerinin Kariyer Uyumu ile Bağlanma Stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiş olan ilişkisel tarama modeli türünde betimsel bir çalışmadır. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını olduğu gibi derecesini de belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, Karasar, 2000). Araştırmanın bağımlı değişkeni Kariyer Uyumu yetenekleri iken bağımsız değişkeni ise bağlanma stilleridir.

3.2. Araştırma Grubu (Evren ve Örneklem)

Araştırmanın çalışma evrenini Adana'daki lise öğrencileri oluşturmaktadır. Bu bireylere ulaşmak için Adana'da seçilmiş dört farklı liseden 582 öğrenciye ulaşılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yaşları 14 ile 19 arasında değişmekte olup, yaşlarının aritmetik ortalaması 16.49, standart sapması ise .94'tür. Çalışma grubuyla ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Bireyi tanımak için hazırlanmış Bilgi Formu'ndan elde edilen bilgilere göre örneklem grubunun "cinsiyet, yaş, okul ve sınıf düzeyi" değişkenlerine göre dağılımlar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 2.

Araştırma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyet, Yaş, Devam Ettikleri Okul ve Sınıf Düzeyi Yüzdelik Değerleri

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	362	62.2
Erkek	220	37.8
YAŞ		
14	17	2.9
15	66	11.3
16	179	30.8
17	255	43.8
18	65	11.2
Okul		
1	141	24.2
2	148	25.4
3	161	27.6
4	132	22.6
Sınıf Düzeyi		
9. Sınıf	43	7.4
10. Sınıf	148	25.4
11. Sınıf	305	52.4
12. Sınıf	86	14.8

Tablo 1 de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 362'si (%62,2) kız, 220'si (%37,8)'i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin 17'si (%2,9) 14 yaşında, 66'sı (%11,3) 15 yaşında, 179'u (%30,8) 16 yaşında, 255'i (%43,8) 17 yaşında ve 65'i (11,2) 18 yaşındadır. Örneklem grubundaki öğrencilerin 141'i (%24,2) Okul 1'de, 148'i (%25,4) Okul 2'de, 161'i (%27,6) Okul 3'de ve 132'si (%22,6) Okul 4'te öğrenim görmektedir. Örneklem grubu için seçilen okullar farklı ilçelerden seçilmiştir. Öğrencilerin 43'ü (%7,4) 9. sınıf, 148'i (%25,4) 10. sınıf, 305'i (%52,4) ve 86'sı (%14,8) 12. sınıf düzeyinde eğitim görmektedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

3.4.1. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe 'ye uyarlaması Sümer ve Güngör(1999) tarafından yapılmıştır. İÖA'daki 30 maddenin 17'si 4 bağlanma stili için kullanılıyor.(Diğerleri bağlanma boyutları ve Collins & Read'in (1990) 3 faktörünü -yakınlık, dayanma, kaygı- elde etmek için kullanılıyor ve Hazan & Shaver'in, üçlü ölçümüne yönelik maddeler de var). Bizim kullandığımız haliyle İlişki Ölçekleri Anketi 17 maddeden oluşmaktadır ve dört bağlanma stilini (güvenli, kayıtsız, korkulu, saplantılı) ölçmeyi amaçlamaktadır. Katılımcılardan ilk olarak 7 aralıklı ölçekler üzerinde kendilerini ne derece tanımladığını belirtmeleri istenmiştir (1=beni hiç tanımlamıyor, 7=tamamen beni tanımlıyor). Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beşer madde ile ölçülürken, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri dörder madde ile ölçülmüştür. Alt ölçeklerden alınan puana göre katılımcılar bağlanma stilleri içerisinde hangi grupta en yüksek puan aldıysa o grupta değerlendirilmektedir. Ölçeğin yurtdışında yapılan çalışmalarda İlişki Ölçekleri Anketi alt ölçeklerinin görece düşük düzeyde iç tutarlılık katsayılarına sahip olduğu ancak kabul edilebilir düzeyde test tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Türk örneklemi üzerinde Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında İlişki Ölçekleri anketinin güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı olmak üzere dört faktör yapısından oluştuğu ayrıca ölçeğin test tekrar test yöntemi ile tüm boyutlarda güvenirlik katsayılarını .54 ile .61 arasında değişen değerlerde hesaplanmıştır (Sümer ve Güngör, 1999).

Dört alt ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları, güvenli bağlanma .12, korkulu bağlanma .36, kayıtsız bağlanma .41 ve saplantılı bağlanma .28 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliğine yönelik Çelik'in (2004) yaptığı çalışmada, alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları güvenli bağlanma için .17, korkulu bağlanma .54, kayıtsız bağlanma .53, saplantılı bağlanma. 32 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirlik katsayılarının her iki çalışmada da düşük olduğu görülmüştür. Ölçeğin orijinalinde de aynı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumu Griffin ve Bartholomew (1994), ölçeğin alt ölçek madde sayılarının az sayıda olduğundan güvenirlik katsayılarının düşük olduğunu ama sonuçların ölçeğin güvenilir olduğunu gösterdiğini ifade ederek açıklamışlardır. Griffin ve Bartholomew, İÖA altölçeklerinin faktir yapıları açısından bir karmaşıklık yaratmasına karşın bu yolla elde edilen bağlanma stillerinin yine de yapı geçerliğine sahip olduğunu saptamışlardır. Ayrıca, hem görüşme yöntemiyle hem de kağıt kalem testi

kullanarak bağlanma stillerinin ölçüldüğü bu araştırmada, İÖA'nın İA ile yüksek düzeyde birleşen geçerlik katsayılarına sahip olduğu gösterilmiştir.

3.4.2. Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği (KUYÖ)

Kariyer uyum yeteneklerini ölçmeyi amaçlayan Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği (KUYÖ), Savickas ve Porfeli (2012) tarafından geliştirilen bir ölçektir. Beşli derecelendirmeli Likert tipi ve toplamda 24 maddeden oluşan ölçeğin altışar maddeden oluşan dört alt boyutu bulunmaktadır. Uyum kaynaklarını ölçmeyi amaçlayan bu alt boyutları; ilgi, kontrol, merak ve güven oluşturmaktadır. KUYÖ, (1) güçlü değil – (5) çok güçlü şekilde derecelendirilmektedir. Ölçeğe ait tüm maddelerden toplam puan elde etmek mümkündür. Ölçeğin, alt boyutlardaki toplam puan ne kadar yüksek ise birey kendini o alt boyuta ilişkin o kadar güçlü gördüğünün göstergesidir. Bu araştırma için kullanılan KUYÖ' nün Büyükgöze-Kavas (2014) tarafından gerçekleştirilen Türkçe 'ye uyarlama geçerlik ve güvenilirlik çalışması 353 (209 Kız, 144 Erkek, Yaş ort:16.03,Ss: .75) lise öğrencisi ile 316 (191 Erkek, 125 Erkek, Yaş Ort:20.99, Ss:193) üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 669 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Uyarlanan ölçeğin dört faktörlü yapısı, yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda test edilmiştir. Uyum değerleri kabul edilebilir sınırlar içinde bulunmuştur (x^2=833.063, df=248, p<.001;x^2/df=3.36; RMSEA=.060, SRMR=.049; CFI=.90). Cronbach Alpha iç tutarlık güvenirlik katsayıları toplam ölçek için .91 ve alt boyutları içinse; ilgi .78, kontrol .74, merak .81 ve güven için .81 olarak bulunmuştur.

Bu araştırma kapsamında ise ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık güvenirlik katsayıları ilgi faktörü için .80, kontrol faktörü .78, güven faktörü .82 ve ölçeğin tamamı için .91 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca bu çalışma kapsamında ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi çalışma grubu için yeniden yapılmıştır. Analizle ilgili sonuçlar bulgular bölümünde ifade edilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama işlemi için öncelikle Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığı ile Üniversite Etik Kurulundan Etik İzin ve Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma için gerekli resmi izinler alınmıştır. İzin işlemlerinden sonra araştırma için Yüreğir ve Seyhan ilçelerinden dört ortaöğretim okulunda öğrenim görmekte olan toplam 672 öğrenciye ulaşılmıştır. 90 öğrencinin verileri hatalı ve eksik

işaretlemesinden dolayı çıkartılmış ve kalan 582 öğrenciye ait veriler değerlendirmeye alınmıştır. Veri toplama işlemi sınıf ortamında, yaklaşık 20 dakika sürede, gruplar halinde, araştırmacı tarafından ölçek uygulama yönergeleri öğrencilere açıklandıktan sonra ölçeklerin uygulanması gerçekleştirilmiştir. Veriler bilimsel araştırmalar etik ilkeleri gözetilerek, katılımcıların gönüllü katılımlarıyla toplanmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmanın birinci alt problemi için yapılacak olan regresyon analizi öncesinde veriler uç değerler ve normallik varsayımları açısından incelenmiştir. Veri setinde yer alan değişkenlere ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Uç değerlerin incelenmesi için z puanları hesaplanmıştır buna göre değerlendirme dışı bırakılan veri olmamıştır. Bu bağlamda analizler 582 veri setinde gerçekleştirilmiştir. KUYÖ'nün toplam puanlarının normalliği, verilerin dağılımına ilişkin basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Ölçeklere ait basıklık ve çarpıklık değerlerinin [-1,+1] aralığında yer aldığı gözlemlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin [-1,+1] aralığında yer alması verilerin standart normal dağılımından çok fazla sapmadığının bir göstergesidir. (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Normallik ölçütü sağlandıktan sonra lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin ortaya konması için Pearson Korelasyon katsayısı, bağlanma stillerinin kariyer uyum yeteneklerini yordayıp yordamadığının ortaya konması için ise çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analiz edilmesinde SPSS.20 istatistik programı kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde lise öğrencilerinin kariyer uyumu düzeyinin bağlanma stili ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla oluşturulmuş olan analizlere yer verilmiştir.

Bu kısımda lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ve bağlanma puanlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.

Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri ve Bağlanma Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

		N	X	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Güvenli	Kız	362	3.77	.916	-.093	.404
	Erkek	220	3.96	.858	-.046	-.166
	Toplam	582	3.84	.90	-.095	.231
Korkulu	Kız	362	4.54	1.17	-.190	-.187
	Erkek	220	3.98	1.18	.018	-.345
	Toplam	582	4.33	1.20	-.109	-.316
Saplantılı	Kız	362	3.65	1.12	-.090	-.075
	Erkek	220	3.78	1.14	.208	-.095
	Toplam	582	3.70	1.13	.030	-.058
Kayıtsız	Kız	362	4.85	1.10	-.232	-.141
	Erkek	220	4.67	1.00	-.137	-.205
	Toplam	582	4.78	1.06	-.177	-.170
Kariyer	Kız	362	82.1	13.5	-.522	.012
Uyumu	Erkek	220	85.5	12.7	-.396	.423
	Toplam	582	83.4	13.3	-.500	.187

Tablo 3'te görüldüğü gibi İlişki Ölçekleri Anketi alt boyutlarından güvenli bağlanma stili alt ölçeği puanı X_{ort}=3,77 (Ss=0.91), korkulu bağlanma stili alt ölçeği puanı X_{ort}= 4,54 (Ss=1.17), saplantılı bağlanma stili alt ölçeği puanı X_{ort}=3.65 (Ss=1.12), kayıtsız bağlanma stili alt ölçeği puanı X_{ort} = 4,85 (Ss=1.10)'dur. Kariyer uyumu

yetenekleri ölçeği puanı X_{ort}=82,1 (Ss=13.5) dir. Ayrıca lise öğrencilerinin kariyer uyumu puanları ve bağlanma ölçeği alt boyutları ortalama puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri -1.00 ve 1.00 aralığında olduğu yani verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 4.

Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Ve Bağlanma Puanları Arasındaki İlişki

	1	**2**	**3**	**4**
1.Güvenli (B)	-	-	-	-
2.Korkulu (B)	-.158**	-	-	-
3.Saplantılı (B)	-.074	-.048	-	-
4.Kayıtsız (B)	.042	.444**	-.246**	-
5.Kariyer Uyumu	.287**	-.087*	-.109**	.054

n:582, *p<.05, **p<.01

Tablo 4'de görüldüğü gibi lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ile güvenli bağlanma (r= .287, p<.05) arasında pozitif yönde düşük düzeyde, korkulu bağlanma (r=-.0.87, p<.05), saplantılı bağlanma (r= -.109, p<.05) alt ölçekleri ile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki görülürken; kariyer uyumu ve kayıtsız bağlanma (r= .054, p>.05), arasında anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 5.

Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Toplam Puanlarının Bağlanma Alt boyutları Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Standart	71.82	4.31		16.67	.000
1. Güvenli (B)	3.95	.600	.267	6.60	.000
2. Korkulu (B)	-.812	.500	-.073	-1.63	.105
3. Saplantılı(B)	-.936	.485	-.079	-1.93	.054
4. Kayıtsız (B)	.697	.576	.056	1.21	.227

(R^2= .10, R=.31, F=15.065; p<.01)

Lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri toplam puanlarının bağlanma alt boyutları tarafından yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde bağlanma ölçeği alt boyutlarının kariyer uyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir (R^2= .10, F=15.065; p<.01). Bu sonuca göre bağlanma alt ölçeklerinin lise öğrencilerinin kariyer uyumu puanlarını %10 düzeyinde açıkladığı söylenebilir. Lise öğrencilerinin kariyer uyum yeteneklerinin tek yordayıcısı güvenli bağlanma (β=.267, t=6.60, p<.05) iken, diğer değişkenler anlamlı şekilde yordamamıştır.

Tablo 6

Kız Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Ve Bağlanma Puanları Arasındaki İlişki

	1	**2**	**3**	**4**
1. Güvenli (B)	-	-	-	-
2. Korkulu (B)	-.194**	-	-	-
3. Saplantılı (B)	-.115*	-.066	-	-
4. Kayıtsız (B)	.006	.420**	-.260**	-
5. Kariyer Uyumu	.346**	-.010	-.184**	.120*

n:362, *p<.05, **p<.01

Kız lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ve bağlanma puanları arasındaki ilişki incelendiğinde kariyer uyum yeteneklerinin güvenli bağlanma ile arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki (r=.35; p<.01), kayıtsız bağlanma ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki (r=.120; p<.05) ve saplantılı bağlanma ile arasında negatif yönde düşük düzeyde (r=-.18; p<.01) anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Kariyer uyum yeteneklerinin korkulu bağlanma ile arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 7.

Kız Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Toplam Puanlarının Bağlanma Altboyutları Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	B	T	P
Standart	63.48	5.63		11.27	,000
1. Güvenli (B)	4.92	.743	.334	6.63	.000
2. Korkulu (B)	.15	.637	.013	.230	.818
3. Saplantılı(B)	-1.50	.618	-.124	-2.44	.015
4. Kayıtsız (B)	.996	.691	.080	1.44	.150

(R^2= .15, R=.39, F=15.494; p<.01)

Kız lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri toplam puanlarının bağlanma altboyutları tarafından yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde bağlanma ölçeği alt boyutlarının kız lise öğrencilerinin kariyer uyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir (R^2= .15, F=15.494; p<0.01). Bu sonuca göre bağlanma alt ölçeklerinin kız lise öğrencilerinin kariyer uyumu puanlarını %15 düzeyinde açıkladığı söylenebilir. Kız lise öğrencilerinin kariyer uyumu yeteneklerinin en önemli yordayıcısı yine güvenli bağlanma boyutu (β=.334, t=6.63, p<.01) iken, ikinci önemli yordayıcısı saplantılı bağlanmadır (β=-.124, t=-2.44, p<.05). Bununla birlikte korkulu ve kayıtsız bağlanma alt boyutları kız öğrencilerin kariyer uyumu yeteneklerinin yordayıcısı değildir.

Tablo 8.

Erkek Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Ve Bağlanma Puanları Arasındaki İlişki

	1	**2**	**3**	**4**
1.Güvenli (B)	-			
2.Korkulu (B)	-.044	-		
3.Saplantılı (B)	-.019	.011	-	
4.Kayıtsız (B)	.138*	.468**	-.212**	-
5.Kariyer Uyumu	.148*	-.151*	-.001	-.040

Erkek lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ve bağlanma puanları arasındaki ilişki incelendiğinde; güvenli bağlanma (r=.15; p<.01) ve kariyer uyumu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ve bununla birlikte korkulu bağlanma (r=-.151; p<.05) ve kariyer uyumu arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki görülmüştür. Saplantılı bağlanma (r=-.001; p>.05) ve kayıtsız bağlanma (r=-.040; p>.05) ile kariyer uyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 9.

Erkek Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri Toplam Puanlarının Bağlanma Alt Boyutları Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Standart	82.83	6.54		12.67	.000
1. Güvenli (B)	2.070	1.004	.140	2.06	.040
2. Korkulu (B)	-1.63	.828	-.151	-1.97	.051
3. Saplantılı(B)	.063	.766	.006	.082	.935
4. Kayıtsız (B)	.158	1.007	.012	.156	.876

(R^2= .05, R=.21, F=2.419; p<.05)

Erkek lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri toplam puanlarının bağlanma alt boyutları tarafından yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde bağlanma ölçeği alt boyutlarının erkek lise öğrencilerinin kariyer uyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir (R^2= .05, r=2.419; p<.05). Bu sonuca göre bağlanma alt ölçeklerinin erkek lise öğrencilerinin kariyer uyumu puanlarını %05 düzeyinde açıkladığı söylenebilir. Erkek lise öğrencilerinin kariyer uyumu yeteneklerinin tek yordayıcısı güvenli bağlanma (β=.140, t=2.06, p=.040) iken, diğer alt boyutlar anlamlı yordayıcısı değildir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmanın temel amacı, kariyer uyumu ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın amacı doğrultusunda öncelikle kariyer uyumu yetenek düzeyi ve bağlanma stilleri arasındaki korelasyon incelenmiştir. Lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ile güvenli bağlanma düzeyleri arasında pozitif yönde, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma alt ölçekleri ile negatif yönde anlamlı ilişki görülürken; kariyer uyumu ve kayıtsız bağlanma, arasında anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür.

5.1. Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyumu Toplam Puanları İle Bağlanma Stilleri Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması

Kariyer uyum yeteneği, bireylerin öngörülebilen mesleki görevlere hazırlanarak ve iş yaşamında aktif rollerini alarak; iş hayatında karşılaştığı tahmin edilemeyen değişikliklerin üstesinden gelme konusunda hazır bulunuşluğu ifade eder (Savickas, 1997). Kariyer uyumu ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönde düşük bir ilişki bulunmuştur. Güvenli bağlanma stili, kişinin kendisini ve diğer insanları olumlu değerlendirdiği modellerin birleşiminden oluşmaktadır. Güvenli bağlanan bireyler yakın ilişkilerinde rahattır ve kendilerinin değerli olduğu duygusunu içselleştirmişlerdir (Bartholomew ve Shaver, 1998). Güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin, olumlu benlik algısına sahip olması, kendisini sevilmeye değer görmesi ve diğer insanları güvenilir, destek veren ve iyi niyetli olarak görüp özerk kalmayı başarabilen bireyler olarak kariyer sürecinde bir problemle karşılaştığında bununla başa çıkma konusunda daha başarılı olması beklenilen bir durumdur. Bireylerin çevrelerindeki insanlarla kurdukları yakın ilişkiler, hayatın her alanında ve döneminde farklılık gösteren ihtiyaçların doyurulmasını ve yaşanması muhtemel olan güçlüklere uyum sağlayabilme güçlerini etkiler (Hamarta, 2004). Bu açıdan güvenli bağlanma stili rahatsız edici durumu kabul etmeyi ve bu durumdan kurtulmak için sosyal destek aramayı içeren kurallarca düzenlenir (Kobak ve Sceery, 1988). Kariyer uyum yeteneği alt boyutlarından güven alt boyutu kişinin kariyerine yönelik özyeterlilik seviyesini yüksek hissetmesidir (Savickas,2005). Yapılan araştırmalarda ergenlerin hem ebeveyn hem de akranlarına bağlanmalarının özsaygı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Armsden ve Greenberg, 1987). Güngör (2000)'ün yapmış

olduğu araştırmada güvenli bağlanan ergenlerin, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanmaya sahip ergenlere göre benlik değerlendirmeleri, psikolojik belirtiler, problem davranışlar ve akademik başarı açısından en avantajlı grubu oluşturduklarını bulmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarının da kariyer uyumunu etkileyen etmenler açısından ele alındığında, kariyer uyum yeteneği düzeyini artıracağı düşünülmektedir.

Kariyer uyumu ile korkulu bağlanma arasında negatif yönde düşük anlamlı ilişki bulunmuştur. Korkulu bağlanma kendisini ve diğer insanları olumsuz değerlendirme modellerinin birleşiminden oluşmaktadır. Kabul ve onaylanma istekleri açısından saplantılı bağlanan bireylere benzeseler de reddedilme ve kaybetme acısından korunmak için yakın ilişkilerden kaçarlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin özelliklerine bakıldığında kariyer uyum yeteneklerinin güvenli bağlanma stiline oranla daha düşük seviyede olacağı beklenmektedir. Korkulu bağlanan bireylerin kendilerini ve diğer insanları güvenilmez ve değersiz görmesi, ilişki kurmaktan kaçınması, benlik saygısının düşük olması ve atılganlık becerilerinin yetersiz olması gibi kişilik özelliklerinin olması kariyer uyum yeteneğinde aranılan benlik güven, merak, kontrol ve ilgi boyutlarını karşılayamayacağını doğrular niteliktedir. Rice (1990)'ın yaptığı araştırmada güvenli bağlanma ilişkisinin keşfetme ve kimlik gelişimini destekleyeceğini aynı zamanda ergenlerin sosyal becerilerinin, genel yaşam doyumunun ve benlik saygısı düzeylerinin diğer stillere oranla daha yüksek olduğunu tespit etmesi çıkarılan sonuca destek vermektedir.

Kariyer uyumu ile saplantılı bağlanma arasında negatif yönde düşük anlamlı ilişki bulunmuştur. Saplantılı bağlanma, kendisini olumsuz değerlendirip diğer insanları olumlu değerlendirme modellerinin içselleştirilmesidir. Saplantılı bağlanan bireyler diğer insanların kabulünü ve güvenini kazanmak konusunda kaygılıdırlar, kişisel değerlilik ve yeterliliği bulmak için çabalarlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Saplantılı bağlanan bireylerin korkulu bağlanma da olduğu gibi kendilerini değersiz ve yetersiz görmeleri, diğer insanlarla sağlıklı olmayan ilişkiler geliştirmeleri, kaygı seviyelerinin yüksek olması, kariyer uyumu için önemli olan öz yeterlilik seviyelerinin düşük olması, kariyer uyumu için gerekli olan benlik saygısı, güven, keşfetme eğilimi, atılganlık, sosyal beceri ve yılmazlık becerilerinde geride kalmalarını getireceği düşünülmektedir. Bağlanmayı bir duygu düzenleme kuramı olarak gören Kobak ve Sceery (1988), üniversite birinci sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, güvenli bağlanan ergenlerin, akranları tarafından, saplantılı bağlanan ergenlere göre daha az saldırgan, daha az kaygılı ve daha fazla benlik yılmazlığına sahip olarak görüldüklerini bulmuştur. Bu sebeple saplantılı bağlanan

bireylerin kariyer süreçlerinde karşılarına çıkacak engellerle etkin bir şekilde baş etme potansiyellerinin olmadığı, bu konuda başarısız olacağı şeklinde yorumlanabilir.

Kariyer uyumu ile kayıtsız bağlanma arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Kayıtsız bağlanma stili ise kendisini olumlu değerlendirip diğer insanları olumsuz değerlendiren modellerin birleşiminden oluşmaktadır. Bu bireyler yakın ilişki kurmanın gerekli olduğunu inkâr eder ve yakın ilişkilerden uzak durup, değerli benlik duygusunu sürdürmeye devam ederler (Bartholomew ve Shaver, 1998). Kayıtsız bağlanan bireyler yakın ilişkilerden kaçınıp, incitilemezlik ve özerklik duygularını geliştirerek kendilerini hayal kırıklıklarına karşı korurlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Kayıtsız bağlanan bireylerin kişilik özelliklerinin değerli benliğe yönelik olması, güven duygularının gelişmesine sebep olacağı ve bunun kariyer uyum yeteneği puanlarını arttırması beklenebilir. Ancak sosyal ilişkilerinin iyi olmaması sebebiyle karşılaştıkları problemlerde sosyal destek almamaları, kendileri dışında kalan unsurlara kayıtsız kalmalarından dolayı kariyer uyumu alt boyutları olan kariyer ilgisi, kariyer merakı ve kontrol alt boyutlarıyla ilişki içinde olmayabilecekleri ve bu sebeple bağlanma stili özellikleri ile kariyer uyum yetenekleri arasında bir ilişki çıkmayabileceği düşünülmektedir.

5.2. Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Alt Boyutlarının Öğrencilerin Kariyer Uyumu Toplam Puanlarını Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması.

Araştırmanın ikinci sorusu lise öğrencilerinin bağlanma stilleri alt boyutları öğrencilerin kariyer uyumu toplam puanlarını yordayıp yordamadığını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda yapılan regresyon analizi sonucunda bağlanma alt ölçeklerinin lise öğrencilerinin kariyer uyumu puanlarını %10 düzeyinde açıkladığı görülmüştür. Tek yordayıcısının ise güvenli bağlanma olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyin özelliklerine bakıldığında kariyer uyum yeteneklerinin alt boyutları olan ilgi, kontrol, merak ve güven faktörleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Kariyer ilgisi bireyin geleceğe yönelik hazırlanma, uyum, farkındalık, planlama ve iyimserliğini ifade eder (Savickas, 2005). Bowlby, çocukluk döneminde anneyle olan yetersiz ilişkinin yanında güvenli olmayan bağlanma stillerinin yetişkinlikte depresyon yaşama olasılığının arttığını belirtmiştir. Bowlby'nin bu açıklaması Brown ve Harris (1978)'in çalışmalarıyla desteklenmiştir. Umutsuzluk ve keder depresyonun başlıca iki özelliğidir, birey bunaltıcı bir atalet duyar, karar vermekten, bir faaliyeti başlatmaktan ve herhangi bir şeye ilgi

duymaktan aciz kalır. Bu sebeple güvenli bağlanan bireylerin depresyon olasılığının daha düşük olması, umut ve enerji dolu olmalarından dolayı daha yüksek kariyer ilgisine sahip olabileceğini düşündürmektedir.

Kariyer uyum yeteneğinin kontrol alt boyutu, kişinin kariyerinden kendi sorumlu olduğunu bilmesidir, karar verme, kontrol odağı, özgüven ve özerkliği kapsar (Savickas, 2005). Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin yüksek benlik saygısına sahip olmaları kontrol alt boyutunda da yeterlilik göstereceklerini düşündürmektedir.

Merak alt boyutu bilgi toplamaya yönelik girişkenlik ve keşfetmeyi ifade etmektedir. Onur'un (2006) araştırmasında lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, güvenli bağlanma ile atılganlık arasında pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Eğer bağlanma figürü çocuğa yakın ve ulaşılabilir olursa, çocuk hissedilen güvenliği sağlayarak güvenli davranabilir ve çevresini keşfetmeye odaklanabilir. Bu sonuçlara dayanarak güvenli bağlanan bireylerin kariyer merakının içerdiği boyutlarının yüksek olacağı sonucuna varılabileceği düşünülmektedir.

Kariyer uyum yetenekleri alt boyutlarından sonuncusu ise güven alt boyutudur. Güven alt boyutu bireyin kariyer faaliyetlerinde algıladığı öz yeterliliği ifade eder (Savickas, 2005). Bu boyutla ilgili olarak benlik saygısı kavramının geniş tanımına bakıldığında; benlik saygısı günlük yaşamda kendine güven olarak isimlendirilen, insanın kişiliğinin temelinde olan, birey için en önemli algı, duygu ve düşüncelerinin bir bütünüdür (Öner, 1996). Benlik saygısının düzeyi, kişinin düşündüğü, söylediği ve yaptığı her şeyi, dünyaya bakışını, diğer insanların ona bakışını yaşam ile yaptığı seçimleri, sevgi alma verme yeteneğini ve değiştirilmesi gerekenleri değiştirmek için harekete geçme gücünü etkiler (Aydın ve Güloğlu, 2001). Bowlby (1982, 1973) erken dönemlerdeki bağlanma ilişkisinin, benlik saygısının oluşmasının ve ileri dönemlerdeki düşük ve yüksek benlik saygısının gelişiminin temeli olduğunu ileri sürmüştür. Güvenli bağlanan bireyler başkaları tarafından sevilmeye layık olduğunu düşünür ve başkalarına yönelik de olumlu modeller geliştirirler. Güvensiz bağlanma stilleri geliştiren bireyler ise kötü olduklarına ve sevilmeye layık olmadıklarına inanır ve bu düşünceleri genellerler. Böylelikle benlik saygısının temelleri atılmış olur (Borwn, 1998 Akt. Büyükşahin, 2001). Bartholomew ve Horowitz (1991), Feeney ve Noller (1990) güvenli ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireylerin genel benlik saygılarının saplantılı ve korkulu bağlanma stiline göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu sebeple güvenli bağlanma stiline

sahip olan bireylerin benlik saygılarının ya da diğer bir deyişle kendine güvenlerinin yüksek olması kariyer uyum yeteneğini artıracağı beklenmektedir.

Sonuç olarak güvenli bağlanma stilinin kariyer uyum yeteneği düzeyini belirleyen dört alt boyuttan her birini yordadığı görülmüş olup bu sebeple güvenli bağlanmanın kariyer uyumunun bir yordayıcısı olduğu fikrine ulaşılmıştır.

5.3. Lisede Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Kariyer Uyumu Toplam Puanları İle Bağlanma Stilleri Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması

Araştırmanın bir diğer sorusu lisede öğrenim gören kız öğrencilerin kariyer uyumu toplam puanları ile bağlanma stilleri alt ölçek puanları arasında ilişki olup olmadığıdır. Kız lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ve bağlanma puanları arasındaki ilişki incelendiğinde kariyer uyum yeteneklerinin güvenli bağlanma ile arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kanten (2012)'de yaptığı çalışmada kariyer uyum yetenekleri ortalamaları cinsiyete göre farklılaşmaktadır, kızların kariyer uyumu ortalama puanları erkeklere oranla daha yüksektir. Bu sebeple daha önce de açıklanan güvenli bağlanma stili özelliklerine bakıldığında, güvenli bağlanma stiline sahip kız öğrencilerin kariyer uyum yeteneği puanlarının erkek öğrencilere göre yüksek olacağı beklenmektedir, orta düzeyde pozitif ilişkinin çıkması bu durumla ilişkilendirilmektedir.

Kız öğrencilerin kayıtsız bağlanma ile kariyer uyumu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kayıtsız bağlanan bireylerin kendine güven kavramlarının gelişmiş olması, kız öğrencilerin kariyer uyum yeteneğini puanıyla ilişkili olduğunu beklentisini doğurabilmektedir. Saplantılı bağlanma ile arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki olması genel sonuçlara ve beklentilere paralellik göstermektedir. Kız öğrencilerin kariyer uyum yetenekleri ile korkulu bağlanma ile arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

5.4. Lisede Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Bağlanma Stilleri Alt Boyutları Öğrencilerin Kariyer Uyumu Toplam Puanlarını Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması

Kız lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri toplam puanlarının bağlanma alt boyutları tarafından yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde bağlanma ölçeği alt boyutlarının kız lise öğrencilerinin kariyer uyum

yeteneğinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre bağlanma alt ölçeklerinin kız lise öğrencilerinin kariyer uyum yeteneği puanlarını %15 düzeyinde açıkladığı söylenebilir. Kız lise öğrencilerinin kariyer uyumu yeteneklerinin en önemli yordayıcısı yine güvenli bağlanma boyutudur. Araştırmanın genel sorusunun sonucu ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Kanten'in (2012) çalışmasının sonucunda kız öğrencilerin kariyer uyum yetenekleri erkeklere oranla daha yüksek olması dolayısıyla, güvenli bağlanma stilinin de etkisiyle kız öğrencilerde daha yüksek çıktığı düşünülmektir. Güvenli bağlanma, yaşam da olumsuz duygulara yol açan stresli durumlara uyum sağlayabilmede en temel faktörlerden birisi olan psikolojik sağlamlık olgusunda öncüllerdendir (Basım ve Çetin, 2010). Her başarının bir ihtiyaçtan doğduğunu düşündüğümüzde; kadınların iş hayatında maruz kaldığı toplumsal cinsiyetçi tavırlardan dolayı yaşadığı yoğun baskı hissettiren sorunlarla, iş hayatında var olmayı sürdürebilmek adına, baş etmeyi öğrenmeye güdülenmeleri kadınların kariyer uyum yeteneklerini geliştirdiklerini düşündürmektedir.

5.5. Lisede Öğrenim Gören Erkek Öğrencilerin Kariyer Uyumu Toplam Puanları İle Bağlanma Stilleri Alt Ölçekleri Arasında İlişkiye Ait Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması

Araştırmanın beşinci sorusu lisede öğrenim gören erkek öğrencilerin kariyer uyumu toplam puanları ile bağlanma stilleri alt ölçekleri arasında ilişki olup olmadığıdır. Erkek lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ve bağlanma puanları arasındaki ilişki incelendiğinde; güvenli bağlanma ve kariyer uyumu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ve bununla birlikte korkulu bağlanma ve kariyer uyumu arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki görülmüştür. Saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma ile kariyer uyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Burada araştırmanın genel sonuçlarından farklı olan durum erkeklerde saplantılı bağlanma ile kariyer uyumu arasında herhangi bir ilişki bulunamamasıdır. Kendini değersiz hisseden ve diğer insanlara değer yükleyen ve onlardan sevgi ve değer almak için çabalayan saplantılı bağlanma stili erkeklerinin kendi seçimlerini dikkate almaması ve çevrenin istediği ve yönlendirdiği şartlara göre yaşaması kariyer sürecinde de başkaları tarafından yönlendirilmesi, bireylerin kariyer uyumu yeteneklerine ihtiyaç duymadığını düşündürmektedir.

5.6. Lisede Öğrenim Gören Erkek Öğrencilerin Bağlanma Stilleri Alt Boyutları Öğrencilerin Kariyer Uyumu Toplam Puanlarını Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması

Lisede öğrenim gören erkek öğrencilerin bağlanma stilleri alt boyutları öğrencilerin kariyer uyumu toplam puanlarını yordayıp yordamadığıdır. Erkek lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri toplam puanlarının bağlanma alt boyutları tarafından yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde bağlanma ölçeği alt boyutlarının erkek lise öğrencilerinin kariyer uyumunun düşük düzeyde de olsa anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir.

Bu sonuca göre bağlanma alt ölçeklerinin erkek lise öğrencilerinin kariyer uyumu puanlarını %05 düzeyinde açıkladığı söylenebilir. Erkek lise öğrencilerinin kariyer uyumu yeteneklerinin tek yordayıcısı güvenli bağlanma alt boyutudur. Bağlanmanın önemli bir işlevi, en uygun koşullardan en zorlu koşullara kadar her durumda hayatta kalma ve uyum sağlamayı desteklemesidir. Daha güvenli bağlanma örüntüleri ruhsal olarak daha dayanıklı uyumun belirleyicileridir (Reyes vd'den [2008] akt., İnan, 2015). Erkek öğrencilerin güvenli bağlanma stilinin kariyer uyum yeteneklerini yordama düzeyinin kadınlara oranla daha düşük olması; toplumumuzun yapısında erkeklerin çocukluktan itibaren mesleki anlamda desteklenmesi, yönlendirilmesi ve zor durumlarda yakın çevresi tarafından yardım sunulması erkeklerin kariyer uyum yeteneklerini geliştirmelerine kadınlara oranla daha az ihtiyaç duymuş olabileceğini düşündürmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlar özetlenmiştir ve araştırmaya ait değerlendirmeler sonucunda hem uygulamaya hem de ileri de bu araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmada lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ve bağlanma stillerinin ilişkisi incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönde düşük düzeyde, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma ile arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki görülürken, kariyer uyumu ile kayıtsız bağlanma arasında anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür.
2. Lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri puanlarının ile bağlanma stilleri ilişkisi incelendiğinde bağlanma stillerinin kariyer uyumunu yordadığı görülmüştür. Lise öğrencilerinin kariyer uyum yeteneklerinin en önemli yordayıcısı güvenli bağlanmadır.
3. Kız lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ve bağlanma stilleri puanları arasındaki ilişki incelendiğinde; kariyer uyum yeteneği ile güvenli bağlanma arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki, kayıtsız bağlanma ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ve saplantılı bağlanma ile arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kariyer uyum yetenekleri ile korkulu bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
4. Kız lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri puanlarının ile bağlanma stilleri ile ilişkisi incelendiğinde, bağlanma stilleri ölçeği alt boyutlarının kız lise öğrencilerinin kariyer uyum yeteneklerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. En önemli yordayıcısı güvenli bağlanma alt boyutudur.
5. Erkek lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ve bağlanma puanları arasındaki ilişki incelendiğinde; güvenli bağlanma ve kariyer uyumu arasında

düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ve bununla beraber korkulu bağlanma ve kariyer uyumu arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma ile kariyer uyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

6. Erkek lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri puanlarının bağlanma stilleri ile ilişkisi incelendiğinde, bağlanma stilleri ölçeği alt boyutlarının erkek lise öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri puanlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür.

6.2. Öneriler

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen sonuçlar temelinde ileride yürütülecek araştırmalara ve yapılacak uygulamalara yönelik öneriler sunulmuştur.

6.2.1. Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Lise öğrencilerinin kariyer uyum yeteneği ile bağlanma stilleri ile ilişkisine bakılan bu çalışmanın genellenebilirliğini artırmak için Türkiye'de kültürlerde karşılaştırılmalı çalışmalar yapılabilir.
2. Kariyer uyum yeteneğinin farklı sosyo demografik değişkenler ile (yaş, okul düzeyi, sınıf düzeyi, ekonomik koşullar, kardeş sıralaması, ebeveyn eğitimi vb.) karşılaştırmalı olarak incelenmesinin kariyer uyum yetenekleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki hakkında yeni bilgiler sağlayabileceği düşünülmektedir.
3. Bu araştırmanın sadece lise öğrencileri ile sınırlı kalmaması farklı meslek türlerinden yetişkinlerle de yürütülmesi literatüre katkı sağlayabilir.

6.2.2. Uygulamalara Yönelik Öneriler

1. Kariyer uyum yeteneğine yönelik çalışan kariyer psikolojik danışmanlarının bireyin bağlanma stiline yönelik farkındalık kazandırması ile kariyer uyum yeteneklerinin imkân ve kabiliyetlerini değerlendirip geliştirebileceği düşünülebilir.

2. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul psikolojik danışmanları bağlanma stilleri özellikleri, ergenlik dönemi gelişim özellikleri, olumlu yakınlık ilişkileri geliştirme, olumlu kendilik algısı geliştirmeye yönelik aileleri ve öğrencileri yönlendirici çalışmalar yapabilirler.
3. Kariyer psikolojik danışmanları okullarda bireylerin kariyer uyum yeteneklerini geliştirmek için, bağlanma stillerini fark ettirmeye yönelik çalışmalar yapabilir böylelikle lise öğrencilerinin mesleki sürecinde karşılaştığı zorlukları aşmak için gerekli farkındalığa sahip olabilirler.
4. Kariyer gelişim programlarına, öğrencilerin ailelerine yönelik, bağlanma stilleriyle ilgili psiko-eğitim verilerek şu anki durum ve sonraki nesiller için farkındalık oluşturma çalışmaları eklenebilir.

KAYNAKÇA

Ainsworth, M.D.S., Blehar, M., Waters, E., &, Wall, S. (1978). *Patterns ofattachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

Akhunlar, M.N., (2010). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma ile uyum süreçleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Armsden, G. C., ve Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: İndividual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 16*,427-454.

Aslan, B. (2015). *Türkiye'de Özel Kuruluşlarda Çalışanların Bağlanma Stilleri ile Kariyer Memnuniyetleri Arasındaki İlişki.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ammaniti, M., Von ljzendoorn, M.H., Speranza A. M. & Tambelli, R. (2000). İnternal Working Models of Attachment During LAte Childhood And Early Adolescence: An Exploration of Stability and Change. *Attachment and Human Development. 2*(3), 328-346

Ayan, F. (2011) *İnsan Kaynakları Yönetimi,* İzmir: İlya İzmir Yayınevi.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. Psychological Review, 84(2), 191-215. *Retrieved from https://www.uky.edu/.*

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of İntimacy: An Attachment Perspective. *Journal Of A Social And Personal Relationships. 7,* 147-178.

Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles among young adults: A test of a four category model. *Journal Of Personality and Social Psychology, 61,* 226-244

Bartholomew K,. & Shaver P.R. (1998). Method of Assessing Adult Attachment Do They Converge? *Attachment Theory and Close Relationship.* J. A.Simpson and W.S. Rholes (Editors). New York: The Guilford Press.

Bartley, D.F. & Robitzschek, C. (2000). "Career Exploration: A Multivariate Analysis of Predictors. *Journal of Vocational Behavior, 56,* 63-81.

Başer-Seher, G. (2009). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bayraktaroğlu, S. (2011*) İnsan Kaynakları Yönetimi*, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Berber-Çelik, Ç.(2018). Bağlanma stilleri, psikolojik iyi oluş ve sosyal güvende hissetme: aralarındaki ilişki ne? *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(25), 27-40

Betz, N.E., & Voyten, K.K.(1997). Efficacy and outcome expectations infulence career exploration and decidednes. *The Career Development Quarterly, 46*,179-189.

Bowlby, J.(1969) *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment.* New York:Basic Books.

Bowlby, J (1973) *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety And Anger*. New York: Basic Books

Bowlby, J (1979). *The making and breaking of affectional bonds.* London: Tavistock

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol 3. Loss: Saddness and Depression*.New York: Basic Boks.

Brown, D., (2002). Associates, Eds, *Career choice and devolopment* (Fourth Edition). Jossey-Bass. San Francisco:168-169.

Brown, A., Bimrose, J., Barnes, S.A. & Hughes, D (2012). The role of career adaptabilities for mid-career changers. *Journal Of Vocational Behavior. 80*, 754-761.

Büyükgöze-Kavas, A.,Duffy,R.D.,&Douglas, R.P. (2015). Exploring links between career adaptability, work volition and well-being among Turkish students. *Journal of Vocational Behaviour*

Büyükgöze-Kavas, A. (2016). Predicting Career Adaptability From Positive Psychological Traits. *Career Development Quarterly, 64*(2), 114-125. Doi:10.1002/cdq.12045

Büyüköztürk, Ş. , Çakmak, E.K. , Akgün, Ö.E. Karadeniz, Ş. & F Demirel. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi.

Çakmak-Tolan, Ö.(2002). *Üniversite öğrencilerinde kaygı belirtileri ve bağlanma biçimleri de kişilerarası şemalar arasındaki ilişkiler.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara

Cai, Z. , Guan, Y.,Li, H., Shi W., Guo, K. ,Liua, Y., Li, Q.,Han, X., Jiang, P. Fanga, Z., & Hua, H.(2015). Self-esteem and proactive personality as predictors of future work self and career adaptability: An examination of mediating and moderating processes. *Vocational Behavior. 86,* 86-94.

Celen-Demirtaş, S., Konstam, V., & Tomek, S. (2015). Leisure Activities in Unemployed Emerging Adults: Link to Career Adaptability and Subjektive Well-Being. *Career Development Quarterly, 63*(3), 209-222. Doi:10.1002/cdq.12014

Creed, P., Muller, J., & Patton, W. (2003). Leaving high school: The influence and consequences for psychological well-being and career-related confidence. *Journal of Adolescence, 26(3),* 295-311. doi:10.1016/S0140-1971(03)00015-0

Creed, P. A., Patton, W., & Prideaux, L. (2007). Predicting change over time in career planning and career exploration for high school students. *Journal of Adolescence, 30*(3), 377-392. Retrieved from the ERIC database. (EJ762767)

Coetzee,M. & Harry, M.(2014). Emotional intelligence as a predictor of employees career adaptability. *Journal of Vocational Behavior, 84*. 90-97.

Coetzee, M. & Harry, M.(2015) Gender and hardiness as predictors of Career adaptability: An Exploratory Study Among Black Call Centre Agents. *South African Journal of Psychology, Vol.45*(1): 81-92.

Demir, S.(2017). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile kaygı düzeyleri ve yetersizlik.* Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Deniz, M.E., Hamarta, E ve Arı, R.(2005). An investigation of social skills and londines levels of üniversity students with respect to their attachment styles in a simple of Turkish students. *Social Behavior and Personality*, 33, 19-32.

Dilmaç, B., Hamarta, E., Arslan, C. (2009). *Üniversite öğrencilerinin sürekli kaygı ve denetim odaklarının bağlanma stilleri açısından incelenmesi.* Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. *9*(1),127-159.

Duffy, R. D. (2010).Sense of control an career adaptability amog unergraduate students. *Journal of Career Assessment.*18.420

Feeney, J.A. and Noller, P.(1990). Attachment style as a predictor of adult romantic releationships, *Journal of Personality and Social Psychology, 58*,281-291.

Fouad, N.A., & Bynner, J. (2008). Work Transitions. American Psychologist, *63*,241-251. http://dx.doi.org/ 10.1037/ 0003-066x.63.4.241.

Genç, M. (2016). *Öğrencilerin kişisel yönelimlerinin kariyer uyum yeteneklerine etkisi.* Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Ginzberg, E. (1984). Career Development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.*), Career choice and development.* San Francisco: Jossey-Bass.

Görünmez, M. (2006). *Bağlanma stilleri ve duygusal zekâ yetenekleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Universitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Guan, P., Capezio, A., Restubog, S. D., Read, S. Lajom, J.L., & Li, M. (2016). The role of traditionality in the relationships among parental support, career decision-

making self-efficacy and career adaptability. J*ournal Of Vocational Behavior, 94114-123.*doi:10.1016/j.jvb.2016.02.018

Güngör, D. (2000). *Bağlanma Stillerinin ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Ana-babalık Stillerinin Rolü* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara:Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Han, H., &Rojewski, J. (2015). Gender-Specific Models of Work-Bound Korean Adolescents Social Supports and Career Adaptability on Subsequent Job Satisfaction. *Journal Of Career Development, 42*(2), 249-164. Doi:10.1177/0894845314545786

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1987). Romantic loveconceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology,* 52, 511 -524.

Herr, E.L. ve Crammer, S.H. (1996). *Career guidance and counseling through the lifespan (5th Ed*). New York: HarperCollins Publishers.

İnan, E. (2015). *Travma, Bağlanma, Ruhsal Dayanıklılık Kavramları ve Bu Kavramların Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

İngusci, E., Palma, F., De Giuseppe, M.C. & Iacca. C. (2016). Socail and scholar integration and students satisfaction: the madiating role of career adaptibilitiy *Electronic Journal of Applied Statistical Analysis. 9*(4), 704-715.

Jiang, Z. (2016). The Relationship between career adaptabilityand job content plateau: The mediating roles of fit perceptions. *Journal Of Vocational Behavior*, 95-961-10. Doi:10.1016/j.jvb.2016.06.001

Kafetsios, K. (2004). Attachment and emotional intelligence abilities across the life course. *Personality and Individual Diff erences, 37* (1), 129-145.

Kara, A. (2016). *Kariyer uyumu programının RPD öğrencilerinin kariyer uyumluluk düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi.* Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kart, N. M. (2002). *Yetişkin Bağlanma Stillerinin Bazı Bilişsel Süreçlerle Bağlantısı: Sağlık Personeliyle Yapılan Bir Çalışma.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi: Ankara.

Kanten, S. (2012) Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Journal Of Süleyman Demirel University İnstitute Of Social Sciences, 16*(2), 191-205.

Kenny, M. E., & Bledsoe, M. (2005). Contributions of the relational context to career adaptability among urban adolescents. *Journal of Vocational Behavior, 66*(2), 257-272. doi:10.1016/j.jvb.2004.10.002

Kim, Y. (2005). Emotional and cognitive consequences of adult attachment: Th e mediating effects of the self. *Personality and Individual Diff erences, 39* (5), 913-923.

King, S. (1989) Sex Differences in a casual model of career maturity. *Journal of Counseling and Development* ,68, 208-215.

Klohnen,E.C ve Oliver P. J. (1998). *Working Models of Attachment A Theory-Based Prototype Approach. Attachment Theory and Close Relationships.* J. A. Simpson ve W. S. Rholes (Editörler) NewYork: The Guilford Press.

Kobak. R.R. and Sceery, A.(1988). Attachment İn Late Adolesence: Working Models, Affect Regulation, and Perceptipns of Self and Others. *Child Development. 59*,135-146.

Kobak, R., Cole H., Fenez-Gillies R., Fleming W., Gamble W., Attachment and emotion regulation during mother-teen problem solving : *A Control theory analysis. Child Dev.1993;64*:231-245.

Koen, J., Klehe, U. C., Van Vianen, A. E. M., Zikic, J. ve Nauta, A. (2010) "Job-Search Strategies and Reemployment Quality. The Impact of Career Adaptability," *Journal of Vocational Behavior, 77*, 126-139.

Koen ,J. Klehe,U.C. &Van Vianen,A.E.M.(2012). Training career adaptabilitiy to facilitate a succesfull school to work transition. *Journal Of Vocational Behavior, 81*(3), 395-408 doi:10.1016/j.jvb.2012.10.0003.

Konstam, V., Celen-Demirtaş, S., Tomek, S.& Sweeney, K. (2015). Career adaptibility and subjective Well-Being in Unemployed Emerging Adults: A Promising and Cautionary Tale. *Journal of Career Development. 42*(6) 463-477.

Kracke, B. (2002). The role of personality, parents and peers in adolescents career exploration. *Journal of Adolescence,* 25, p. 19-30.

Kulaksızoğlu, A. (2012). *Ergenlik Psikolojisi (Ondördüncü basım).* Ankara:Nobel Yayınları.

Kuzgun, Y.,(2000). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Laible, D., Attachment with parents and peers in late adolescence; Links with emotional competence and social behavior. Pers indvid Dif 2007; 43,1185-1197.

Larson R., Richards M., Moneta G., Holmbeck G., Duckett E. Changes in adolescent's daily interactions with their families from ages 10 to 18: Disengagement and transformation. Dev Psychol 1996;32:744-754.

Lihui, Y. (2015). Work Values and career adaptibilty of chinese university students. Social Behavior & Personality: *An International Journal, 43*(3), 411-421.

Maeyers, S.A.(1998) Personality correlates of adult attachment style. *The Journal of Social Psychology, 138*(3),407-409.

Maggiori, C., Johnston, C. S., Krings, F., Massoudi, K. ve Rossier, J. (2013) "The Role of Career Adaptability and Work Conditions on General and Professional Well-Being," *Journal of Vocational Behavior, 83*, 437-449.

Mcllveen, P., Beccaria, G., & Burton, L. J. (2013). Beyond conscientiousness: Career optimism and satisfaction with academic major. *Journal of Vocational Behavior, 83*(3), 229-236. doi: 10.1016/j.jvb.2013.05.005

Mikülincer, M,;and Nachshan, O.(1991). Attachment Styles and patters Of Self-Disclosure. *Journal of Personality and Social Psychology,* 61(2),321-331.

Mikulincer, M. Gillath, O., Avidan S., & Eshkoli, N.(2001) Attachment theory and reactions to other needs: Evidence that activation of the sense of attachment security, promotes empathic responses. *Journal of Personality and Social Psychology,*, 81(6),1205-1224.

Nickerson A, Magle R. *Parent and peer attachment in late childhood and early adolescence*.J Early Adolesc 2005; 25, 223-249.

Negru-Subtirica, O. &Pop, E.I.(2016). Longitudinal links between career adaptability and academic achievement in adolescence. *Journal Of Vocational Behaviour, 93*, 163-170.

Omivale, M. (2009). *The relationship between attachment and academic achievement* (Unpublished doctoral dissertation) Long Island University.

Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Öncel, L.(2014). Career adaptabilities scale: Convergent validity of subscale scores. *Journal of Vocational Behavior, 85*(1), 13-17.

Öner, N.(1996) *Piers Harris'in Çocuklarda Öz kavramı Ölçeği El Kitabı.* Ankara: Türk Psikologlar Derneği.

Özdemir, N.K., (2016) *Lise Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yeteneklerini Yordayan Faktörler.* The Factors Contribute to Career Adaptibilitiy Of High School Students. A Thesıs Submitted To The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical Unıversity.

Peck, S. D. (2003). Measuring sensitivity moment-by-moment: A microanalytic look at the transmission of attachment. *Attachment & Human Development, 5*(1), 38-63.

Polvan, Ö. (2000). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi. *İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Temel ve Klinik Bilimler Ders Kitapları*.İstanbul:Nobel Yayınevi.

Reyes, G., Elhai, J.D. and Ford, J.D. (Ed). (2008) .*The Encyclopedia Of Psychological Trauma.* s. 67-68, Hoboken, New Jersey.

Rice, K. G. (1990). Attachment İn Adolesence: A Narrative and Meta-Analitic Rewiew *Journal Of Youth and Adolesence.19*,511-538

Rottinghaus, P.J., Day, S.X. ve Borgen, F. H. (2005). The career futures inventory: a measure of career-related adaptability and optimism. *Journal of Career Assessment, 13*(1), 3-24.

Santili, S.,Nota L., Ginerva M.C. & Soresi, S. (2014). Career adaptibility, hope and life satisfaction in workers with intellectual disability. *Journal of Vocational Behavior.85*,67-74.

Savickas, M. L. (1997). Career Adaptability: An Integrative Construct for Life-Span, Life- Space Theory. *The Career Development Quarterly, 45* , 247-259.

Savickas, M. L. (1997). Career adaptability: An integrative construct for life-span, life-space theory. The Career Development Quarterly, *45*(3), 247-259. Retrieved from http: 0-eds.a.ebscohost.com/.

Savickas, M. L. (1999). The transition from school to work: A developmental perspective. *The Career Devolopment Quarterly,47*,326-336.

Savickas, M. L. (2002), "Career construction: a developmental theory of vocational behavior". D. Brown and Associates içinde, *Career Choice and Development (Fourth Edition)* (s. 149-206). San Francisco: Jossey-Bass.

Savickas M. L. (2005), The theory and practice of career construction. İn R. W. Lem & S.D Brown (Eds.) *Career development and counseling :Putting theory and research to work* (pp.42-70) Hoboken,NJ:John Wiley.USA.

Savickas, M.L. (2008). Helping people choose jobs: A history of the guidance profession. *International Handbook of Career Guidance.* 97-113

Savickas, M.L. ve Porfeli, E.J. "The Career Adapt-Abilities Scale: Construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries", *Journal of Vocational Behavior, 80,* pp. 661-673, 2012.

Savickas, M.L. (2012). Life design: A paradigm for Career İnvention, İn the 21st centry. *Journal of Counseling and Development .90,*13-19.

Savickas. M.L. (2013) Career construction theory and practice. İn R.W. Lent & S.D. Brown (Eds.) Career development and counseling:Putting theory and research to work (2nd ed. Pp.144-180). Hoboken, N.J: John Wiley.

Sharf, R..S.(2006). Applying Career Development Theory to Counseling. 4th ed Belmont:Wadsworth.

Selçuk, Z. (2009). *Eğitim Psikolojisi,* Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Sıper, D. E.(1990). A life-span, life-space approach to career development. İn D.Brown, L.Brooks and Associates (Fds.) *Career choice and development,2nd* ed.

Simpson, J.A, Rholes, W.S., and Philips,D.(1996) Support Seeking and Support Giving within Couples in An Anxiety-Provoking Situation:The Role Of Attachment Styles, *Journal of Personality and Social Psychology, 62,*434-446.

Skolnick, A. (1986). *Early Attachment and Personal Relationship, Across The Life Course*. P. Baltes, R. Lerner &D. Featherman (Editors). Life-Span Development. Hillsdale, NJ:Earlbaum.

Sulu, Ö.(2018). *Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stilleri ile Mesleki Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale.

Sümer,H.C. and Knight,P.A.(2001) How Do People With Different Attachment Styles Balance Work and Family? *A Personality and Social Psychology,* 86(a), 653-663

Sümer ve Anafartalar-Şendağ (2009) Orta çocukluk döneminde ebeveyne bağlanma, benlik algısı ve kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi.* 24(63),86-101.

Sümer, N. Ve Güngör, D.(1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemi Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi,* 14(43) 71-106

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L.Brooks (Eds.) *Career Choice and Development: Applying Contemporary Theories To Practice* (2nd ed., pp. 197-262). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Super.D.E.(1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behaviour*,16,282-298.

Terzi, Ş. Ve Çankaya, Z.C. (2009) Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *Türk PDR Dergisi, 4*(31), 1-11.

Tladinyane, R., & van der Merwe, M. (2016). Career Adaptability and employee engagement of adults employed in an insurance company: An exploratory study. *South African Journal Of Human Resource Management, 14(1),* 1-9. doi:10.4102/sajhrm.v14i1.752

The World Bank, (2013). School to work transition. 10.11.2018 tarihinde http://go.worldbank.org./012TTZWRP0 , adresinden erişilmiştir.

Tolentino, L. R., Garcia, P. R. J. M., Lu, V. N., Restubog, S. L. D., Bordia, P. ve Plewa, C. (2014) "Career Adaptation: The Relation of Adaptability to Goal Orientation, Proactive Personality, And Career Optimism," *Journal of Vocational Behavior, 84*, 39-48.

Uğur, A. (2008). *İnsan Kaynakları Yönetimi,* Sakarya: Sakarya Yayıncılık

Üretmen, S.(2003).*Yetişkin Bağlanma Stilleri, Mekana Bağlanma Eğilimi ve Keşfetme Yönelimi Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi: Ankara

Waters, E., Merrick, S.,Treboux, D.,Crowell, J. Ve Albersheim, L.(2000). *Attachment Securitiy İn İnfancy and Early Adulthead: A Twenty-Year Longitudinal Study. Child Development,* 71, 684-689.

Wang, Z. & Fu, Y.(2015). Social support, social comparision, and career adaptability: a moderated mediatin model. *Social Behaviour and Personality.* 43(4).649-660.

Yeşiltaş, M., Akdağ, G., Çeken, H. ve Gürlek, M. (2014) "Kariyer Uyum Yetenekleri Turizm Sektörüne Bağlılığı Etkiler Mi? Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilere Yönelik Bir Uygulama," *15. Ulusal Turizm Kongresi*, Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi, 1286-1300.

Yeşilyaprak, B. (2011). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Zacher, H. (2014). Individual Difference Predictors of Change in Career Adaptability Over Time. *Journal of Vocational Behavior*, 84, 188-198.

Zimmermann, P. (1999). Structure and functions of internal working models of attachment and their role for emotion regulation. *Attachment & Human Development, 1* (3), 291-306.

Zhongmıng, W., & Yıng, F.(2015). Social support, social comparison, and career adaptibility: a moderated mediation model. *Social Behavior &Personality: An İnternational Journal*,43(4), 649-659.

EKLER

Yaşınız: …… Sınıfınız: 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ Cinsiyet: Kız ☐ Erkek ☐

KARİYER UYUM YETENEKLERİ ÖLÇEĞİ

İnsanlar kariyerlerini şekillendirirken güçlü oldukları farklı yanlarını kullanırlar.

Her birimizin diğerlerinden daha güçlü olduğu bazı yanları vardır. Aşağıdaki puanlamayı kullanarak belirtilen her bir konuda kendinizi ne kadar güçlü/iyi geliştirdiğinizi belirtiniz.

1 = Güçlü değil 2 = Az güçlü 3 = Güçlü 4 = Oldukça güçlü
5 = Çok güçlü

1. Geleceğimin nasıl olacağı hakkında düşünme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Bugünkü seçimlerimin geleceğimi şekillendireceğinin farkına varma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Gelecek için hazırlanma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ

Aşağıda arkadaşlık, dostluk veya romantik ilişkiler gibi yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinizle ilgili ifadeler yer almaktadır.
Lütfen bu tür ilişkilerinizi düşünerek, her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını (X) işaretleyiniz

1----------2----------3----------4----------5----------6----------7

Beni hiç tanımlamıyor — Beni kısmen tanımlıyor — Tamamıyla beni tanımlıyor

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.							
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Eser YAYVAN
Doğum Yeri : NİĞDE
e-mail : eseryayvan@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2015-2019: Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, Adana.

2003-2007: Lisans, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, Adana